

HRVATSKI OLIMPIJSKI ODBOR
Komisija za skrb o ženama u športu
u suradnji
s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa
i Olimpijskom solidarnosti

međunarodni seminar

ŠPORTAŠICA:
OD REZULTATA
DO KARIJERE U ŠPORTU

zbornik radova

HRVATSKI OLIMPIJSKI ODBOR
Komisija za skrb o ženama u športu
u suradnji
s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa
i Olimpijskom solidarnosti

Međunarodni seminar
ŠPORTAŠICA:
OD REZULTATA DO KARIJERE
U ŠPORTU

Zagreb, 10. prosinca 2007.

SADRŽAJ

Pozdravna riječ predsjednika Hrvatskoga olimpijskoga odbora <i>Zlatka Mateše</i>	5
<i>Morana Paliković Gruden:</i> Športašica: od rezultata do karijere u sportu	7
<i>Fadila Gracin i Daria Arlavi:</i> Ravnopravnost spolova u sportu i EU	11
<i>Mojca Doupona Topič:</i> Od vrhunca sportske karijere do završetka sportske karijere slovenskih sportašica	17
<i>Aida Hadžić:</i> Situacija u Bosni i Hercegovini	23
<i>Gordana Borko:</i> Zastupljenosti žena na upravljačkim i stručnim pozicijama u hrvatskim športskim organizacijama	25
<i>Romana Caput Jogunica:</i> Stavovi i interesi hrvatskih sportašica o ravnopravnosti i obrazovanju .	39
<i>Branka Matković:</i> Analiza stavova i interesa studentica Kineziološkog fakulteta u Zagrebu o obrazovanju i ravnopravnosti spolova u sportu	47
<i>Romana Caput Jogunica:</i> Analiza obrazovnih i sportskih postignuća koordinatorica u sportu . .	53
<i>Gordana Borko:</i> Analiza stavova i interesa hrvatskih sportašica o ravnopravnosti i obrazovanju i analiza zastupljenosti žena na upravljačkim i stručnim pozicijama u hrvatskim športskim organizacijama	59
<i>Jasna Višnjević:</i> Stereotipi i upravljanje: što je »leadership«?	69

<i>Ana Sršen:</i>	
Važnost spola i kulturnog nasljeđa	73
<i>Nataša Vezmar Novak:</i>	
Karijera u sportu nakon sportske karijere	77
<i>Mimi Vurdelja:</i>	
Sistematski pregledi športašica – analiza i komentar	81
Zaključci	87

Pozdravna riječ predsjednika Hrvatskoga olimpijskoga odbora Zlatka Mateše

Zadovoljstvo mi je podijeliti početak rada s vama i pozdraviti ovom prilikom doprinos koje članice Vijeća Hrvatskoga olimpijskoga odbora i ove Komisije, te koordinatorice iz Mreže, ulažu u naše zajedničke napore. Možemo konstatirati da se kroz ova tijela već oformila kritična masa usmjerena na programe rodne ravnopravnosti u sportu i s veseljem primjećujemo da dosad postignute rezultate na tome polju prepoznaje i Olimpijska solidarnost.

Ovo je prilika da poklonimo veću pozornost ne samo rezultatima naših sportašica – koji su iznimni i dolično vrednovani u našoj sportskoj javnosti – nego i specifičnim problemima na koje te djevojke i žene nailaze u svome bavljenju sportom. Dva zadatka stoje pred nama – u prvom redu poraditi na sustavu obrazovanja prilagođenom mladim sportašima. Pri tome imamo u vidu specijalizirane srednjoškolske programe te mogućnosti za tzv. »distance learning» i »e-learning« u visokoškolskome programu, prilagođene velikoj mobilnosti sportaša-studenata. Obzirom na izvrsne odnose koje imamo s našim Ministarstvom brzo ćemo biti sposobni ponuditi kvalitetna rješenja. Drugi zadatak je ono što nazivamo »karijerom poslije karijere» i koji se odnosi na trenutak u životu svakoga sportaša u kojem se završava jedno poglavlje života i treba započeti drugo. Ta je faza vrlo osjetljiva kod svih sportaša jer se po završetku natjecateljske karijere suočavaju s određenim kriznim razdobljem u kojem moraju naći novi identitet i snaći se u promijenjenom životnome okružju. Treba naglasiti da na tim zadacima radimo ne samo kroz programe Međunarodnoga olimpijskog odbora nego i kroz programe koje smo sami osmislili.

Na kraju želim da vaši projekti budu nastavljeni jednako uspješno kao što su započeli te da ih dovršimo zajedno na dobrobit svih djevojaka koje ulaze u svijet sporta.

Morana Paliković Gruden
Članica Vijeća HOO-a
Predsjednica Komisije za skrb o ženama u športu

ŠPORTAŠICA: OD REZULTATA DO KARIJERE U ŠPORTU

Uvodno izlaganje

Ovaj međunarodni skup pripremila je Komisija za skrb o ženama u športu, savjetodavno tijelo Hrvatskoga olimpijskoga odbora. Projekt koji smo napravili prijavljen je Olimpijskoj solidarnosti koja je našu zamisao ocijenila kvalitetnom i dala nam određenu potporu, a ovom prilikom na suradnji i pomoći zahvaljujemo i našem Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa.

Zašto sve to radimo i što želimo postići? Najprije, locirati probleme. Šport je važan dio društva, osobito za mlade ljude, među kojima šport i športaši predstavljaju istaknuti »role model«, dakle pozitivan primjer društvenoga ponašanja. Mlade djevojke koje tek ulaze u svijet športa svoju će sliku o hrvatskome društvu stvarati upravo kroz očekivanja da njihovi današnji športski uzori i sutra ostanu svojevrsne zvijezde vodilje unutar sustava športa.

Danas se tema ženske participacije u vođenju organiziranih sustava provlači kroz mnoga javna područja, a zaključci iz većine takvih sustava ujednome se poklapaju: ta participacija nije dovoljna. Jedan od slogana Vijeća Evrope kaže da se demokracija bez žena neće ocjenjivati kao nesavršena demokracija nego upravo kao ne-demokracija. Ako se zapitamo gdje je u svemu tome Hrvatska, jasno je da demokratsku Hrvatsku ne možemo stvarati bez većeg uključivanja žena. Evo i malo statistike: prema zastupljenosti žena u parlamentima zemalja članica Evropske Unije, uključujući i zemlje kandidate za članstvo, vodi Švedska sa 40%. Slijede druge skandinavske zemlje te Španjolska, a Hrvatska sa 22 posto predvodi zemlje iz donje polovice poretka. No, zemlje koje su iza nas ne bi nam smjele predstavljaju osobitu utjehu, već je mnogo važnije da se ugledamo u primjere iz gornjega dijela tabele. Međutim, u tijelima naših lokalnih zajednica suočavamo se sa svega 7% žena, što predstavlja puno vjerodostojniji odraz stvarnoga stanja jer su lokalne za-

jednice prva stepenica kojom žene stupaju u javni prostor. Ne prođu li na toj instanci, žene će se teško probiti na više razine javnih poslova.

Udio u vladama, promotren na istome uzorku zemalja, daje nešto bolju sliku Hrvatske. Sa 26% žena u izvršnoj vlasti Hrvatska je uspjela ući u gornju polovicu poretka. Međutim, znamo li koliko su ti postotci promjenjivi, te uzmemo li u obzir primjer jedne Finske sa 60% žena možemo reći da prostora za poboljšanje ima. U hrvatskome gospodarstvu žene čine 6% managetskoga kadra – preciznije: kadra sa managerskim ugovorom. To naravno ne samo da veoma odudara od postotka u broju stanovništva Hrvatske, u kojem žene pretežu sa 52%, nego odudara i od obrazovne strukture stanovništva u kojoj žene čine većinu kad je riječ o visoko obrazovanom dijelu populacije.

Stoga ne čudi da prema nekim procjenama žene predstavljaju najveći resurs ovog stoljeća; kad to kažemo mislimo na radni, kadrovski potencijal, s profesionalnim znanjem i energijom, čijom se aktivacijom mogu izazvati mnoge pozitivne promjene u društvu. Taj resurs prisutan je u najrazličitijim sektorima, pa tako i u športu, i ono što društvo treba učini jest dati priliku ženama da svoje potencijale realiziraju i time budu uklopljene u društvo i vrednovane kako treba. Nas se to tiče na dvije razine – na razini društva kao cjeline, a potom i u športskim zajednicama kao specifičnim korisnicima toga resursa. Iz perspektive športskih zajednica moramo stvoriti uvjete da sve te sjajne žene, evropske i svjetske rekorderke, nositeljice olimpijskih medalja, ostanu u športu i nakon svoje športske karijere. Preporuka Međunarodnoga olimpijskog odbora iz 2000. jest da žene u upravama športskih organizacija dosegnu zastupljenost od 10%. Svega 66% nacionalnih olimpijskih odbora je dosada postiglo taj cilj. Na osnovu preporuke Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope, iz 2005. godine, o borbi protiv diskriminacije žena i djevojaka u športu, prag je podignut na 20%, na što je upozorio i predsjednik Međunarodnoga olimpijskoga odbora Jacques Rogge pismom svim nacionalnim odborima. Sa zadovoljstvom možemo primijetiti da je HOO primijenio tu preporuku na sastav svoga Vijeća, ali to još nije sprovedeno po nacionalnim savezima i u lokalnom športu.

U mnogim javnim sektorima srećemo se s terminom ženske kvote. Kako shvatiti taj pojam u športu, sustavu u kojem najviše vrijedi rezultat. Ženska kvota bila bi dobar uvjet za one procese unutar športskih organizacija koji mogu pomoći da više žena dođe u upravljačke pozicije. Primjećujemo da u športskim savezima na administrativnim poslovima radi 57% žena, ali u samome vrhu – među predsjednicima i potpredsjednicima – ima ih manje od 1%, pa tu nesumnjivo postoji prostor za mjere pozitivne diskriminacije, jer tako nizak postotak nikako ne može odražavati realni sastav resursa. Valja

spomenuti da je i među ostalim športskim kadrovima – suci, treneri, izbornici – ženski udio nizak i nalazi se ispod 30%. Kao prestižno i atraktivno područje šport djeluje na modele ponašanja novih generacija i javnih osoba i u sebi nosi specifičnu moć. Stoga šport ne smije biti utočište jednoga spola, niti se smije pretvoriti u prostor mačističke subkulture. Športske medalje moraju biti vrednovane jednako bez obzira jesu li muške ili ženske, a neodrživ je i stav koji podrazumijeva da će nagrade za športska postignuća kod muškaraca biti nekoliko puta veća nego kod žena.

Pred nama je velik posao. Što nam sve može pomoći? Kvalitetna analitika iz rodne perspektive, kojoj za cilj treba biti uspostava jednakih šansi za žene i muškarce, bez obzira na načelne preferencije žena ili muškaraca prema ovome ili onom športu. Naravno, u športu ima i puno novaca, i među športovima vodi se utakmica za prevlast na tržištu javnoga interesa, ali pri tome se rodne razlike ne smiju koristiti kao argument. Ono što je za naše športašice posebno važno jesu jednake šanse u obrazovanju. Svjesni smo da praksa nejednakih šansi postoji i na te pojave treba stalno upozoravati. Treba stvoriti iste kriterije za vrednovanje športskih programa – pripreme, godišnje planove, financijska sredstava – pri čemu jedinu razliku čine rezultatski, a ne rodni kriteriji. Mjere pozitivne diskriminacije treba primijeniti na voditeljske pozicije u športu, od trenerskih, zatim izborničkih i dalje, i povećati broj žena na upravljačkim funkcijama. Na taj način žene neće po završetku natjecateljske karijere napuštati šport nego će svoje ogromno iskustvo pokloniti športu i promicanju vrijednosti olimpizma.

Konferencija za tisak održana uoči seminara

Daria Arlavi, Fadila Gracin

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa

RAVNOPRAVNOST SPOLOVA U ŠPORTU I EU

Sažetak

U radu je prikazan pregled najvažnijih propisa na razini Europske unije koji sadržavaju odredbe vezane uz šport a u kojima je uključeno i pitanje ravnopravnosti žena u športu. U drugom dijelu rada daje se osvrt na usvajanje Bijele knjige o športu, za Europsku uniju najvažnijeg strateškog dokumenta vezanog uz šport, u kojem je naglašena važnost promicanja ravnopravnosti spolova u aktivnostima Europske komisije vezanim za šport.

Ključne riječi: ravnopravnost žena u športu, ugovori Europske unije, Bijela knjiga o športu

PRAVNO UREĐENJE RAVNOPRAVNOSTI U EU

U Europskoj uniji ni ženska ljudska prava a osobito šport, iako prisutne, nisu česte teme za velike i žustre rasprave. Jedni bi rekli da je razlog tomu razmjerno veliki stupanj slaganja o tim pitanjima, a drugi, nezainteresiranost prema onome što primarno ne funkcionira po principu ekonomskog interesa. Naime, osnivački ugovori Europske unije, kao pravni sustav *sui generis*, razvijali su se i prilagođavali potrebama europskih integracija čiji začetak pronalazimo u ideji zajedničkog tržišta, odnosno, ekonomskog sustava. Moglo bi se reći da su se unatoč tome što žene čine brojčanu većinu Europske unije, i što se oko 60% europskih građana aktivno bavi športom, šport i žensko pitanje dosta dugo tretirali kao manjinsko pitanje.

Aktivno promicanje poštivanja ljudskih prava s naglaskom na ravnopravnost žena i muškaraca nesumnjivo je jedna od temeljnih vrijednosti ujedinjene Europe, pa tako Ugovor o Europskoj uniji pravno obvezuje Uniju na poštivanje temeljnih prava iz Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisane u Rimu 1950. godine (članak 6. Ugovora o Europskoj uniji – UEU). Tom Konvencijom garantira se jednakost žena i muškaraca na svim područjima i zabranjuje svaki vid diskriminacije po spolu. Bitan korak naprijed od površnog tretiranja teme ravnopravnosti spolova u Europskoj uniji, dogodio se uvođenjem politike *mainstreaminga*, odnosno, rodno osviještene politike kojom se nastoje osigurati jednake mogućnosti za

žene i muškarce. Ravnopravnost žena i muškaraca osigurana je odredbama Ugovora o osnivanju Europskih zajednica (UEZ). Izvorno, riječ je o Rimskim ugovorima iz 1957. godine, izmijenjenom i dopunjenom Jedinostvenom europskom aktu iz 1987. godine te Ugovoru o Europskoj uniji, odnosno, ugovorima iz Maastrichta (1993.), Amsterdama (1999.) i Nice (2003.). Ključni članci za promicanje jednakosti spolova UEZ su članci 2., 3., 13., 137. i 141.

Članak 2. propisuje promicanje ravnopravnosti kao trajnu zadaću Europske zajednice: *Uspostavom zajedničkog tržišta ekonomske i monetarne unije, te implementacijom zajedničke politike ili aktivnosti iz članka 3 i 4, Zajednica uzima u zadatak da na cijelom svojem području promovira harmonični, uravnotežen i održiv razvoj ekonomskih aktivnosti, visok stupanj zaposlenosti i socijalne zaštite, jednakost između muškaraca i žena, održiv rast koji neće izazvati inflaciju, visok stupanj kompetitivnosti i približavanja u gospodarskim djelatnostima, visok stupanj zaštite i poboljšanja kvalitete okoliša, podizanje životnog standarda i kvalitete života, ekonomsku i socijalnu harmonizaciju te solidarnost među zemljama članicama.*

U članku 3. stavku 2. kao cilj navodi se uklanjanje neravnopravnosti i promicanje ravnopravnosti spolova u svima aktivnostima Zajednice: *U svim aktivnostima navedenima u ovom članku, Zajednica će težiti ukidanju nejednakosti, te promoviranju jednakosti između muškaraca i žena.*

Člankom 13. stavkom 1. obuhvaćeno je suzbijanje diskriminacije na temelju spola i spolne orijentacije: *Ne dovodeći u pitanje ostale odredbe ovoga Ugovora, u okviru nadležnosti koje mu je povjerila Zajednica, djelujući jednoglasno na prijedlog Komisije, nakon konzultacija sa Europskim Parlamentom, Vijeće može poduzeti odgovarajuće mjere za suzbijanje diskriminacije vezane uz spol, rasu ili nacionalno određenje, religiju ili vjerovanje, invaliditet, dob ili seksualno opredjeljenje.*

Člankom 137. promiče se jednakost muškaraca i žena po pitanju zapošljavanja i radnih uvjeta: *S namjerom postizanja ciljeva iz članka 136, Zajednica će podržati i dopuniti aktivnosti zemalja članica na sljedećim područjima:*

(...)

(i) Jednakost muškaraca i žena u pogledu zapošljavanja i uvjeta rada:

Članak 141. stavak 3. bavi se pitanjem zapošljavanja/zanimanja: *U skladu sa procedurom iz Članka 251, nakon konzultacija sa Ekonomskim i Socijalnim Odborom, Vijeće će usvojiti mjere osiguranja primjere principa jednake šanse i jednakih uvjeta muškaraca i žena u pitanjima zapošljavanja i profesije, uključujući princip iste plaće za isti posao odnosno za rad jednake vrijednosti.*

DRUŠTVENA VAŽNOST ŠPORTA U EU

Što se pak tiče športa, šport u Europskoj uniji nema važnost poput na primjer zajedničke poljoprivredne politike, odnosno, do sada nije bio posebno pravno reguliran, iako ga se dotiče propisima vezanim uz politička i gospodarska područja. No, kako je šport medijski i društveno privlačna djelatnost, a u presudama Europskog suda određen je i kao gospodarska djelatnost, sve je veći interes za njegovim pravnim reguliranjem na nivou Europske unije. Uostalom, prema istraživanju Eurobarometra iz 2004., nakon petoga vala proširenja Europske unije i ulaska deset novih država, oko 60% europskih građana aktivno se bavi športom u više od 700.000 športskih klubova. Od 2007. godine, ulaskom Rumunjske i Bugarske Europska unija postaje treći najveći konglomerat nakon Kine i Indije, s 496 milijuna stanovnika, od kojih se 74 milijuna ljudi tri puta tjedno bavi nekom vrstom športske aktivnosti. Iako tek deklarativno, u Amsterdamskom ugovoru iz 1999. godine ističe se društvena važnost športa u stvaranju identiteta i jačanju zajedništva:

29. Deklaracija o športu

Na Konferenciji je naglašen značaj športa, osobito njegova uloga u stvaranju identiteta i zajedništva. Sudionici Konferencije pozivaju tijela Europske Unije da saslušaju sportske saveze kada je riječ o važnim pitanjima vezanim uz šport. S tim u svezi, osobito treba obratiti pozornost na posebna obilježja amaterskog športa.

Značajan pomak predstavlja Deklaracija iz Nice 2000. godine. Njezin puni naziv glasi Deklaracija o specifičnostima športa i njegovoj društvenoj funkciji, koje treba uzeti u obzir prilikom implementacije zajedničkih politika. Iako Deklaracija nije dio Ugovora iz Nice, dakle, nije pravno obvezujuća, njome su (iako općenito), po prvi puta dotaknuta pitanja amaterskog športa i športa za sve, uloge športskih saveza, obučavanja, financiranja športa i transfera, zaštite mladih športaša ali i, za našu današnju raspravu važno pitanje, zaštite žena.

(...) Zaštita mladih športaša i športašica

12. Europsko Vijeće naglašava dobrobiti športa za mlade i ukazuje na potrebu da se posebno obrati pozornost, osobito od strane športskih organizacija, na obrazovanje i profesionalnu obuku vrhunskih mladih športaša i športašica, kako njihova profesionalna integracija ne bi bila ugrožena njihovom športskom karijerom; na njihovu psihičku stabilnost i obiteljske veze te njihovo zdravlje, osobito s ciljem prevencije dopinga: Vijeće cijeni doprinos saveza i organizacija koje skrbe o tim pitanjima u svome djelovanju, i na taj način daju vrijedan društveni doprinos.

Od drugih službenih dokumenata Europske unije, koji su od posebnog značaja za šport ali i ravnopravnost spolova u športu, trebalo bi obratiti pozornost na izvješća i prijedloge Europske komisije, Europskoga parlamenta, Vijeća EU, Odbora regija, Ministarskih sastanaka i Suda europskih zajednica.

BIJELA KNJIGA

U srpnju 2007. godine Europska komisija donijela je Bijelu knjigu o športu (*White paper on Sport*, COM(2007) 391 final) koja sadrži prijedloge budućih aktivnosti Zajednice u području športa. Cilj usvojene Bijele knjige o športu je strateško usmjeravanje uloge športa u Europskoj uniji i prepoznavanje važne društvene i gospodarske uloge športa. U popratnom dokumentu Bijele knjige o športu, Akcijskom planu »Pierre de Coubertin«, obuhvaćeni su društveni i ekonomski aspekti športa poput učinka na zdravlje, obrazovanje, volontiranje, vanjske odnose i financiranje športa. Za ovu raspravu Bijela knjiga važna je utoliko što su njome obuhvaćene smjernice iz Putokaza ka ravnopravnosti muškaraca i žena (2006. – 2010.) (*Roadmap for Equality between Woman and Men 2006–2010*, COM(2006)92), dokumenta Europske komisije iz ožujka 2006. godine. Putokazi su dokument koji je zamijenio Okvirnu strategiju Zajednice o jednakosti spolova (2001. – 2005.) (*Towards Community Framework Strategy on Gender Equality (2001 – 2005)* COM(2000) 335 of 7 June 2000) kojom je bilo istaknuto 5 točaka pozitivne akcije za promicanje jednakosti spolova, primjenjivih i na šport: 1) promicanje rodne jednakosti po pitanju zapošljavanja, 2) promicanje ravnopravne zastupljenosti u odlučivanju, na svim razinama, u političkim, ekonomskim tijelima i javnom životu, 3) uživanje svih socijalnih prava, 4) promoviranje ravnopravnosti spolova u svakodnevnom životu i 5) uklanjanje stereotipa o spolnim ulogama. Nastavno, Putokazi definiraju sljedeća prioritetna područja rada za postizanje ravnopravnosti spolova u Europi: 1) jednaka ekonomska neovisnost žena i muškaraca, 2) usklađenost poslovnog i privatnog života, 3) ravnopravno sudjelovanje u donošenju odluka, 4) ukidanje rodno uvjetovanog nasilja i trgovanja ljudima, 5) uklanjanje rodnih stereotipa u društvu te 6) promicanje ravnopravnosti spolova izvan Europske unije.

Bijela knjiga o športu prvi je pravni dokument kojim se posebno pravno adresira pitanje športa, uključujući pitanje položaja žena u športu. Ovim dokumentom obuhvaćena su sljedeća područja: 1) društvena uloga športa 2) ekonomska uloga športa i 3) organizacija športa. Na dvadesetak stranica ovoga teksta dotaknuta su pitanja važnosti športa za zdravlje, borbe protiv dopinga, športske edukacije, volontiranja u športu, društvene integracije, borbe protiv

rasizma i nasilja, stvaranja zajedničkih vrijednosti, podržavanja održivog razvoja, stvaranja zajedničke baze športskih podataka, financiranja manje atraktivnih športova, transfera, korupcije, medijske praćenosti športa itd. Između ostalog, ističe se podržavanje rodno osviještene politike, veća dostupnost fizičkoj edukaciji i športu za djevojke i žene, obraćanje pozornosti na uravnoteženu participaciju žena na rukovodećim mjestima u športu i općenito rodnoj ravnopravnosti pri zapošljavanju.

(17) U okviru Putokaza ka ravnopravnosti muškaraca i žena 2006–2010, Komisija će podržati naglašavanje pitanja ravnopravnosti žena u svim aktivnostima vezanima uz šport, sa posebnim naglaskom na dostupnost športa ženama doseljenicama i ženama pripadnicama nacionalnih manjina, zatim dovođenje žena na upravljačke funkcije u športu, te medijsku pokrivenost žena u športu.

(25) Komisija će promovirati korištenje športa kao oruđa za razvoj. Posebice, Komisija će:

(...)

Imati za cilj poboljšati uvjete za tjelesni odgoj i šport za djevojke i žene, s ciljem razvijanja samopouzdanja, bolje društvene integracije, prevazilaženja predrasuda, promociju zdravog načina života i promociju školovanja žena.

Također potrebno je obratiti pozornost na zastupljenost žena na rukovodećim i upravljačkim pozicijama.

Šport je također prisutan u drugim važnim aspektima zakonodavstva EU, poput zabrane diskriminacije na osnovi nacionalne pripadnosti, pitanja vezanim uz državljanstvo u Uniji, jednakost muškaraca i žena pri zapošljavanju.

Činjenica je da se Europska unija sve više počinje baviti pitanjem pravne regulacije i stvaranjem zajedničke strategije športa čiji sastavni dio postaje i rodno pitanje. Potvrda tome je i Lisabonski ugovor koji zamjenjuje nacrt ustava koji su na referendumima 2005. godine odbacili Francuzi i Nizozemci, a trebao bi stupiti na snagu 1. siječnja 2009., nakon ratifikacije zemalja članica. Naime, u spomenutom Ugovoru koji bi trebao postati osnovni zakonodavni okvir Europske unije, člankom 149. između ostalog, propisano je:

2. Akcije Unije biti će usmjerene na

(g) razvijanje europske dimenzije u športu, promocijom fer igre u natjecanjima i suradnjom među športskim tijelima te zaštitom fizičkog i moralnog integriteta športasa i športasica, osobito mladih.

Literatura:

1. Sport and the European Union.
http://www.jeunesse-sports.gouv.fr/home-page_624/sports_649/france-involvement-internationally_683/sport-and-the-european-union_1752.html
2. Consolidated version of the Treaty establishing the European Community.
http://europa.eu.int/eur-lex/lex/en/treaties/dat/12002E/htm/C_2002325EN.003301.html
3. Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts.
<http://www.europarl.europa.eu/topics/treaty/pdf/amst-en.pdf>
4. Declaration on the specific characteristics of sport and its social function in Europe, of which account should be taken in implementing common policies.
http://ec.europa.eu/ /action_sports/nice/docs/decl_nice_2000_en.pdf
5. European Commission – Sport and equal opportunities (Official Documents). http://ec.europa.eu/sport/sport-and/equal-opp/equal_en.html#Press_releases
6. White paper on sport.
http://ec.europa.eu/sport/whitepaper/wp_on_sport_en.pdf
7. Roadmap for Equality between Women and Men 2006–2010.
http://daadcenter.wisc.edu/publications/com06092_roadmap_en.pdf
8. Towards a Community Framework Strategy on Gender Equality (2001–2005).
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2000:0335:FIN:EN:PDF>
9. Treaty of Lisbon Article TFU 149
http://www.politics.ie/wiki/index.php?title=Treaty_of_Lisbon_Article_TFU_149
10. Expert Meeting on equal opportunities through and in Sport. Exchange of good practices, identification issues to be developed by further action in the field of sport at Member State level with the support of the European Commission. Summary of data received from Member States.
http://ec.europa.eu/sport/sport-and/equal-opp/docs/finalsummary_eac78-01_en.pdf

OD VRHUNCA SPORTSKE KARIJERE DO ZAVRŠETKA SPORTSKE KARIJERE SLOVENSКИH SPORTAŠICA

Sažetak

Istraživanje (Doupona Topič, 2005 i Cecić Erpič, 2002), koje će u nastavku biti predstavljeno prvenstveno je usredotočeno na pitanje kako obitelj, kao osnovna društvena ćelija i primarni socijalizacijski čimbenik, škola kao osnovni socijalizacijski čimbenik u mladosti, te različite sportske udruge, omogućuju, motiviraju i potiču razvoj vrhunskoga sporta, posebno ženskoga. U tom smo cilju pružavali društveno okruženje, uvjete treninga, što ih sportašicama kao i sportašima nude škola i sportska udruga, odnos obitelji prema njihovom sportskom putu, kako u razdoblju sportske karijere tako po njenom završetku.

Ključne riječi: vrhunske sportašice, tijek sportske karijere, kraj karijere

UVOD

Sportsku karijeru možemo definirati kao višegodišnje sportsko djelovanje pojedinca usmjereno prema postignućima na natjecanjima najviše razine i poboljšanju vlastitih sportskih sposobnosti. Sportsku karijeru čini više stupnjeva, a svaki od njih određuje niz specifičnih zahtjeva kojima se sportaš mora prilagoditi, a između svakoga stupnja postoje prijelazna razdoblja. Osim toga zna se da se sportaši, osobito vrhunski, moraju mnogo čega odreći. Uzorak uključuje 210 slovenskih vrhunskih ili perspektivnih sportaša (Doupona Topič, 2004) među kojima 107 muških (51%) i 103 ženske (49%). Obradili smo i uzorak bivših sportaša (70), od toga 63% muških i 37% ženskih (Cecić Erpič, 2002).

ZNAČAJKE SPORTSKE KARIJERE

Pri ustanovljavanju socijalnodemografskih značajki sportaša usredotočili smo se s jedne strane na ustanovljavanje njihovoga pasivnoga socijalnoga statusa, a s druge strane na aktivni status. Zanimao nas je kako obrazovanje rodi-

telja, njihova sportska aktivnost, veličina obitelji i materijalnih uvjeta, utječe na sportsku aktivnost pojedinaca. Osim toga zanimalo nas je da li se socijalna sigurnost sportašice ili sportaša po uspješnome nastupu poboljšava?

Prosječna starost anketiranih sportaša je 22 godine. U prosjeku su se sportom počeli baviti sa 11, i u prosjeku tjedno treniraju 17 sati. Većina ih smatra da njihova osnovna obitelj pripada srednjemu sloju (88,2%), a na to ukazuje i obrazovanje roditelja koje je u pravilu srednjoškolsko. Zanimljivo je da sportaši još nisu dosegli stupanj svojih roditelja mada je poznato da u razvijenim društvima djeca za jedan stupanj nadmašuju izobrazbu roditelja. Kod sportaša obrazovanje se počesto prebaci u razdoblje po završetku karijere pa stoga ne možemo reći da oni neće u budućnosti napredovati u formalnome obrazovnom stupnju. Oko 37% ispitanika su profesionalni sportaši, što vjerojatno znači da svu energiju usmjeravaju na sportska postignuća i u tom razdoblju ne posvećuju posebnu pozornost obrazovanju (ili su s tim već završili). Njih 31% smatra da su financijski (gotovo) potpuno ovisni o sportu. O najvećem poboljšanju materijalnoga položaja svjedoče sportaši iz individualnih sportova, posebno biciklisti i skijaši. Kod ekipnih sportova, poput odbojke, rukometa ili košarke materijalni položaj bitno se popravio samo jednome od igrača u ekipi, iako su svi nastupali na istom natjecanju i ostvarili isti uspjeh. Rezultati su jasno pokazali da se usprkos jednakim sportskim rezultatima materijalni položaj popravio kod 25% sportašica, dok je to kod sportaša 75%. I kod financijskog položaja smo ustanovili rodne razlike: sportske stipendije (od kluba, saveza itd.) prima 52% sportaša, ali 37% sportašica. Isto tako sportašice dobivaju manje sponzorskih novaca (manje od 10% sportašica), dok redovne sponzore ima trećina sportaša.

Čak 42% sportaša nije trebalo nikoga tko bi ih usmjerio na izabrani sport, već su izbor izvršili sami. Prijatelji su usmjerili 11,5% sportaša, a najčešće su pobudu za određeni sport dali roditelji. Zanimljivo je da su kod sportašica pri tome jednaku ulogu odigrali otac i mati, dok je kod sportaša puno veću ulogu imao otac i to bez obzira na to je li se prethodno bavio sportom ili ne.

Obitelj ima vrlo važnu ulogu u ostvarenju sportskih ciljeva, i predstavlja početnu točku s koje se kreće prema natjecanju. Dakle, sportaši svjedoče o potpori roditelja, osobito očeva, ali sportašice pri tome i majku ističu kao značajnog čimbenika. Pola uzorka priznaje da je bavljenje sportom predstavljalo značajno financijsko opterećenje za roditelje pri čemu sportašice iskazuju veći osjećaj financijske pomoći roditelja. Uzrok tome nije moguće pouzdano ustanoviti, no moguće je da klubovi jače podupiru mladiće ili su roditelji više isticali svoj financijski doprinos pa su ga djevojke jače i doživjele. Moguće je i da su sportašice zahvalnije svojim roditeljima, ili kritičnije. 61% sportaša

ima vrlo dobre odnose s roditeljima, 27% dobre, a ni jedan od sportaša ne osjeća da su mu odnosi s roditeljima u vrijeme sportske karijere bili loši.

61,3% sportaša zadovoljno je stručnim radom, a organiziranošću kluba manje od polovice. Sportaši su osobito nezadovoljni pomoći kluba pri povr-jedi, a najslabije su ocijenili finansijsku moć kluba, osobito redovitost ispla-ćivanja stipendija, nagrada itd., pa nezadovoljstvo tim segmentom iskazuje čak 64% sportaša.

Većina sportaša ocjenjuje da vrlo teško nalazi sponzore koji bi im poma-gli pri treningu i natjecanjima. Sportašice smatraju da su pri tome najvažnija sportska ostvarenja, sportaši da su važnija osobna poznanstva. Velik značaj daju i svojoj sportskoj disciplini i sposobnosti menadžera. Najmanje poteš-koća u nalaženju sponzora imaju sportaši koji se natječu u već priznatim i na slovenskome području popularnim sportovima, poput skijanja, atletike te u kolektivnim sportovima (rukomet, odbojka, košarka). Na dobivene rezultate moramo gledati kritično budući da sportaši u kolektivnim sportovima manje osjećaju poteškoće s nalaženjem sponzora jer sponzora dobiva cijela ekipa, a ne pojedinac, kao u individualnim sportovima.

ŠKOLOVANJE SPORTAŠA ZA VRIJEME VRHUNSKJE SPORTSKE KARIJERE

Pri razmatranju značajki sportaševe karijere postavlja se sljedeće pitanje: je li aktivna sportska djelatnost prepreka za uspješan studij? Obzirom na prosječnu starost ispitanika nije iznenađujuće da ih se 76% još uvijek školuje. Od tih je oko polovica studenata, polovica srednjoškolaca; 38% ih se školuje redovito, a ostali koriste određene pogodnosti kojim im nudi status sportaša ili se duže školuju na istome stupnju obrazovanja. Najmanje poteškoća imaju oni koji se školuju redovito, a najviše oni čije je školovanje redovito, ali pro-duženo, i oni koji koriste status sportaša. U studentskome razdoblju određeni pojedinci, korisnici statusa sportaša, posebno produžuju vrijeme studija te zbog povremenih odsutnosti i nemogućnosti da se prati tijek studija, nakon višegodišnjega formalnoga studiranja nikad ne završe studij. Zbog sportske karijere 20% sportaša prekida školovanje, a 12% se zbog sporta uopće nije ni odlučilo za školovanje.

37% sportaša smatra da među vršnjacima ima poseban status a 27% ih smatra da poseban status imaju i među odraslima. Više od trećine smatra da će se zbog sportske karijere morati odreći nekih važnih stvari u životu: tako su mišljenja da će u odnosu na vršnjake imali više problema u profesionalnome životu, obrazovanju i odnosima s partnerom. 85% ocjenjuje da im sport omo-gućuje susrete s važnim životnim iskušenjima, koja ostali vršnjaci nemaju,

stoga usprkos slabijim profesionalnim mogućnostima, smatraju da im to iskustvo daje prednost pred vršnjacima.

ZAVRŠETAK SPORTSKE KARIJERE

Uobičajeno je da svaki čovjek po završetku svoje karijere zasluži neki odmor. U sportu, međutim, nije tako. Sportaši svoju karijeru završavaju u kasnoj adolescenciji odnosno kasnoj mladosti, a potom se moraju negdje zaposliti ako žele imati što od života. Iz toga je lako zaključiti da kraj karijere zahtjeva od sportaša prilagodbe na psihološkom, socijalnom, profesionalnom i financijskom području života. Iz toga je očito da se radi o promjenama koje traju određeno vrijeme i kojima se treba prilagoditi. Stoga bismo kraj sportske karijere prije mogli definirati kao proces nego kao jednokratni događaj u životu (Cecić Erpič, 2002 – prema: Greendorfer in Blinde, 1985).

Na kraj sportske karijere utječu mnogi faktori, koji se međusobno nalaze u interakciji. Kod sportaša koji su završili svoju sportsku karijeru dolazi do odgođenoga oblikovanja novoga identiteta – to se ne događa u pubertetu nego kasnije. Činjenica je da je čovjeku što je stariji sve teže oblikovati novi identitet – naime, teško je u toj situaciji naći neku ulogu koja će se po važnosti izjednačiti s onim što je prije predstavljao sport.

STANJE U SLOVENIJI – UZROCI ZA OKONČANJE SPORTSKE KARIJERE KOD MLADIH SLOVENSКИH SPORTAŠA

Najvažniji čimbenik koji je utjecao na odluku sudionika da okončaju natjecateljsku karijeru jest pad motivacije. Djevojke navode da su bile zasićene monotonim treninzima koji su ih počeli previše umarati i jednostavno više nisu trenirale s veseljem.

Drugi najvažniji čimbenik su povrijeđe i zdravstvene poteškoće. Kod većih poteškoća onemogućen je povratak u vrhunski sport što predstavlja nedragovoljan konac karijere. Štoviše to može ograničavati i rekreativno bavljenje sportom. Poteškoća je i u tome što se povrijeđe mogu ponavljati i tako onemogućiti normalan trening i sudjelovanje na natjecanju, što posredno dovodi do pada motivacije. Isto tako prekidu karijere može pomoći stručno mišljenje zdravstvenika i odluka sportaša da mu je zdravlje važnije. Treći najvažniji čimbenik jesu odnosi u klubu, a ti se referiraju na čestu promjenu trenera, ili na odlazak voljenoga trenera, na nerazumijavanje u skupini s kojom se trenira, na prevelike troškove i na spor s trenerom. Neke od sportašica su se za prekid odlučile zbog školskih obveza i želje da se više posvete obrazovanju i

uspiju u profesionalnome pogledu. Prosječna starost mladih slovenskih sportašica u času zaključenja karijere je bila 16,5 godina.

Mlade sportašice koje su zaključile karijeru svjedoče o ponešto različitim reakcijama koje na tu odluku pokazuju njihovi bližnji. Najčešće je obitelj bila ta koja je sportašici pružila emocionalnu potporu pri takvoj odluci. Samo rijetki treneri su svojim štićenicama nudili potporu pri okončanju karijere. Treneri i drugi sportski radnici bi se slagali sa odlukom o prekidu karijere u pravilu onda kad su sportašice takvu odluku donosile zbog povrjede, odnosno kad bi nastavak bio štetan po njihovo zdravlje. U drugim slučajevima treneri su perspektivne sportašice htjeli uvjeriti da još ustraju. Mnogim trenerima, koji se nisu slagali s odlukom sportašice, pridružili bi se i roditelji. Činilo im se da su previše uložili u karijeru svojega djeteta, a da bi sve to bilo uzalud. Što se tiče prijatelja, najveći broj sportašica navodi da su odluku u prekidu primali s iznenađenjem, ali nisu pokušavali utjecati.

Mlade slovenske sportašice navode da se ritam njihovoga života nije osobito promijenio, iako većina ne žali za prijašnjim načinom života i razmjerno brzo i bez većih taškoća prilagođava se na nove društvene uloge u životu nakon sporta. Po okončanju karijere više vremena posvećuju prijateljima, druženju i drugim stvarima za koje u vrijeme karijere nije bilo mnogo vremena, a više se posvećuju i školskim obvezama. Neke su se djevojke po okončanju karijere preusmjerile u drugi sport, neke su ostale u istome, ali na nižoj natjecateljskoj razini.

Školski uspjeh se kod većine sportašica nije promijenio nakon okončanja karijere, što bi značilo da školu nisu zanemarivale ni za vrijeme aktivne karijere. Nekima od djevojaka se njihov uspjeh povisio za jednu ocjenu, budući da sad više nisu izostajale s nastave pa su zato i dobivale više ocjene. No, kod nekih drugih djevojaka došlo je do drugačijih posljedica: slobodno vrijeme, kojeg prije nisu imale, nisu znale dobro rasporediti za školske obveze i učenje, te je kod njih došlo do pada školskoga uspjeha.

Većina sudionica svoj poslijesportski život oblikovao si je tako da su i dalje barem djelomično aktivne u sportskome području. Najviše mladih odlučilo se da u sportu ostanu kao sutkinje ili trenerice, i čini im se važnim da ostanu u dodiru sa svojom sportskom disciplinom i ljudima koji sudjeluju u njoj. Mnogo im znači da svoje znanje i iskustvo mogu prenijeti na druge.

ZAKLJUČAK

Kraj sportske karijere nije pretežito težak, izoliran, negativan i traumatičan događaj, kako to smatraju starija istraživanja. Novije studije tvrde upravo

suprotno, jer konac karijere nije nužno povlačenje iz aktivnosti i okončanje uloge sportaša, već se to gleda kao multidimenzionalni i kompleksni proces. Sportaši mogu na konac karijere gledati kao na pozitivan događaj, s kojim su povezane pozitivne emocije i emocionalne reakcije, a to stoga što sada imaju mogućnosti da se posvete i bave djelatnostima za koje u razdoblju karijere nisu imali vremena. Stoga ih se većina i dalje zanima za sport, koji i dalje ostaje važno područje njihovoga života. I dalje se bave sportom, premda rekreativno i na manjim natjecanjima i prijateljskim utakmicama... Većina ih kroz medije prati sportske događaje.

Literatura:

- DOUPONA TOPIČ, Mojca (2004). *Ženske in šport*. Ljubljana: Fakultet za sport.
- DOUPONA TOPIČ, Mojca (2005). Sport, gender and the issues of life. V: GILBERT, Keith D. (ur.). *Sexuality, sport and the culture of risk*, (Sport, culture & society, vol. 6). Oxford: Meyer & Meyer Sport.
- CECIĆ ERPIČ, Saša (2002). *Konec športne kariere: Razvojno psihološki in športno psihološki vidiki*. Ljubljana: Fakultet za sport.

Aida Hadžić

Članica Izvršnog odbora Olimpijskoga komiteta Bosne i Hercegovine

SITUACIJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Tema seminara »Sportašica: od rezultata do karijere u sportu« nesumnjivo postavlja i pitanje: Koliko uspješnih sportašica uopće nastavi sa svojom sportskom karijerom?

U Bosni i Hercegovini zastupljenost žena u sportskom rukovođenju izuzetno je niska, te je sukladno tome mala uloga koju žene imaju pri donošenju odluka u okviru sportskih ili za sport vezanih organizacija. Na trenerskim i selektorskim pozicijama su uglavnom muškarci. Doduše, veoma veliki broj žena uključen je u administrativni aparat, ali zato na pozicijama savjetnika, službenih osoba, te osobito na položajima na kojima se donose odluke – žena gotovo da i nema. Vlada i sportske organizacije ne osiguravaju jednake mogućnosti natjecanja, niti je ta ravnopravnost osigurana kad su u pitanju nagrade, priznanja, sponzorstva, promocija i ostali oblici podrške. Stoga ne možemo govoriti o pravednome i jednakom tretmanu muškaraca i žena.

Međutim, zahvaljujući Olimpijskoj povelji situacija u Olimpijskom odboru BiH nešto je drugačija. Ova problematika je nesumnjivo prisutna i u drugim zemljama bez obzira na njihovu ekonomsku ili društvenu razvijenost samo su postotci drugačiji.

Mehanizmi država i vlada trebaju uložiti maksimalan napor kakao bi stvorili preduvjete za one institucije i organizacije u čijoj je nadležnosti sport da usklade i osiguraju podjednake uvjete u skladu sa poveljom Ujedinjenih nacija i Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima i Konvencijom UN o eliminaciji svih oblika diskriminacije prema ženama.

Nažalost BiH još nije donijela Zakon o sportu na državnom nivou, a bez toga preduvjeta neće biti moguće djelovati na organe države i vlade da svoje mehanizme pokrenu u smjeru koji ovi visoki ciljevi postavljaju.

Gordana Borko

*Voditeljica sportskih programa, Hrvatski olimpijski odbor
Tajnica Komisije za skrb o ženama u sportu*

ZASTUPLJENOST ŽENA NA UPRAVLJAČKIM I STRUČNIM POZICIJAMA U HRVATSKIM ŠPORTSKIM ORGANIZACIJAMA

Sažetak

U ovom radu prikazani su rezultati komparativne analize zastupljenosti žena na upravljačkim i stručnim pozicijama u hrvatskim sportskim organizacijama 1998. i 2007. godine te zastupljenost i rezultati hrvatskih sportašica na najvećim multišportskim natjecanjima od 2000. do 2006. godine.

Iz provedenih analiza vidljivo je da su žene u hrvatskom sportu u 2007. godini u najvišim sportskim strukturama zastupljene na upravljačkim pozicijama i dužnostima u rasponu od 10,38% u županijskim sportskim zajednicama, 11,36% u nacionalnim sportskim savezima do najviše 15% u Hrvatskom olimpijskom odboru. U nacionalnim sportskim savezima zabilježeno je povećanje od svega 2,7% od 1998. do 2007. godine te povećanje od 5,2% u Hrvatskom olimpijskom odboru u istom razdoblju. Nešto je bolja situacija na upravljačkim i stručnim pozicijama u nacionalnim sportskim ekipama gdje je zastupljenost sa 24% u 1998. godini porasla na 31%.

Zastupljenost hrvatskih sportašica na velikim multišportskim priredbama, olimpijskim igrama, zimskim olimpijskim igrama, mediteranskim igrama u promatranom razdoblju rasla je od 16% na OI u Sydneyu 2000. do 43% na ZOI u Salt Lake Cityju 2002. Na svim promatranim natjecanjima osim u Ateni ostvarile su više sudjelovanja u ostvarenim vrhunskim rezultatima no što je bio njihov postotak sudjelovanja u tim natjecanjima. Možemo zaključiti da su hrvatske sportašice daleko premašile 20% zastupljenosti u uspješnosti u hrvatskom sportu dok je zastupljenost na upravljačkim i stručnim pozicijama još uvijek znatno ispod ciljane i preporučene vrijednosti Međunarodnog olimpijskog odbora.

Ključne riječi: žene, zastupljenost, sportske organizacije, natjecanja, uspješnost

UVOD

Od 1986. godine u Olimpijskoj povelji eksplicitno se navodi potreba djelovanja na povećanja sudjelovanja žena u sportu. U pravilu 2, stavak 5: »Međunarodni olimpijski odbor snažno potiče promociju žena u sportu na svim

razinama i u svim strukturama, osobito u upravljačkim tijelima nacionalnih i međunarodnih športskih organizacija s vizijom striktno primjene principa jednakosti muškaraca i žena.«

Hrvatski olimpijski odbor aktivno se uključio u provođenje preporuke Međunarodnog olimpijskog odbora koji je postavio kao jedan od ciljeva olimpijskog pokreta da njegove članice do kraja 2005. godine postignu zastupljenost od najmanje 20% žena na upravljačkim pozicijama.

Odbor za skrb o ženama u športu Hrvatskog olimpijskog odbora proveo je prvo istraživanje o zastupljenosti žena 1998. godine kojim se željelo utvrditi stvarno stanje i položaj žena u hrvatskom športu, osobito na upravljačkim mjestima kako bi se na osnovu rezultata mogli poduzeti koraci s ciljem dostizanja preporuke Međunarodnog olimpijskog odbora.

Komisije za skrb o ženama u športu Hrvatskog olimpijskog odbora osnovala je 2007. godine Mreže koordinatorica za žene u športu u nacionalnim športskim savezima i županijskim športskim zajednicama s ciljem povezivanja, provedbe istraživanja o položaju žena u športu i provedbe mjera za poboljšanje statusa žena u športu. Pokrenuta su dva istraživačka projekta 1. »Analiza zastupljenosti žena na upravljačkim i stručnim pozicijama u hrvatskim športskim organizacijama« i 2. »Analiza stavova i interesa hrvatskih športašica o ravnopravnosti i obrazovanju«.

U ovom radu prikazani su rezultati komparativne analize:

- a) zastupljenosti žena na upravljačkim i stručnim pozicijama u hrvatskim športskim organizacijama 1998. i 2007. godine, te
- b) zastupljenost i rezultati hrvatskih športašica na najvećim multišportskim natjecanjima.

METODE RADA

U istraživanju su prezentirani podaci o zastupljenosti žena na upravljačkim funkcijama i poslovima u Hrvatskom olimpijskom odboru, 1998. i 2007. godine, zastupljenost u 55 nacionalnih športskih saveza u 1998. godini i 74 nacionalna športska saveza u 2007. godini te zastupljenost žena u 12 županijskih športskih zajednica u 2007. godini. Zastupljenost žena u nacionalnim športskim ekipama analizirana je u 39 nacionalnih športskih saveza u 1998. i 19 saveza u 2007. godini. Zastupljenost i rezultati hrvatskih športašica na najvećim multišportskim natjecanjima analizirana su u razdoblju od 2000. do 2006. godine na olimpijskim igrama, zimskim olimpijskim igrama i mediteranskim igrama.

REZULTATI I DISKUSIJA

Zastupljenost žena na upravljačkim dužnostima i u tijelima Hrvatskog olimpijskog odbora

U tablici 1. prikazani su pregledi zastupljenosti žena na upravljačkim dužnostima i u tijelima Hrvatskog olimpijskog odbora u 1998. i 2007. godini. Vidljivo je da je zastupljenost žena na rukovodećim mjestima predsjednika, dopredsjednika, glavnog tajnika, pomoćnika glavnog tajnika, izvršnog i športskog te direktora multišportskih aktivnosti sa 0% u 1998. godini narasla na 33% žena na rukovodećim pozicijama u 2007. godini. Zastupljenost žena u Skupštini porasla je sa 2,4 na 7%, u komisijama sa 22 na 29% dok je Vijeću Hrvatskog olimpijskog odbora pala sa 18,5 na 18%. Ukupno se zastupljenost žena u promatranom razdoblju povećala za 5,2%, od 9,8% u 1998. na 15% u 2007. godini što još uvijek nije na razini ciljane zastupljenosti, ali pokazuje pozitivan trend rasta.

Tablica 1. Zastupljenost žena u HOO-u u 1998. i 2007. godini

Dužnost / Tijela HOO-a	1998			2007		
	Žene	Muškarci	% Žene	Žene	Muškarci	% Žene
PREDsjedNIK	–	1	–	–	1	–
DOPREDsjedNIK	–	2	–	–	–	–
GLAVNI TAJNIK	–	1	–	–	1	–
POMOĆNIK GLAVNOG TAJNIKA	–	–	–	2	4	33%
IZVRŠNI DIREKTOR	–	1	–	–	–	–
DIREKTOR MULTIŠPORTSKIH AKTIVNOSTI	–	1	–	–	–	–
ŠPORTSKI DIREKTOR	–	1	–	–	–	–
POČASNI ČLANOVI HOO-a	–	2	–	–	–	–
SKUPŠTINA	2	82	2.4%	7	97	7%
VIJEĆE HOO-a	2	9	18.50%	3	14	18%
KOMISIJE I VIJEĆA HOO-a	13	45	22%	21	51	29%
ODBORI HOO-a				15	113	12%
SAVJET ZA ŠPORT DJECE I MLADEŽI	–	10	–	–	–	–
HRVATSKA OLIMPIJSKA AKADEMIJA	–	2	–	–	–	–
UKUPNO	17	157	9.8%	48	281	15%

Zastupljenost žena na upravljačkim dužnostima i u tijelima nacionalnih športskih saveza

Iz tablice 2. u kojoj su prikazani pregledi zastupljenosti žena na upravljačkim dužnostima i u tijelima nacionalnih športskih saveza u 1998. i 2007. godini vidljivo je da je najveća zastupljenost žena na mjestima stručnog (poslovnog, tehničkog) tajnika, odnosno na mjestima koja nisu upravljačka dok je najmanja zastupljenost žena na mjestima predsjednika i dopredsjednika koja se kreće od 4,85 u 1998. do 7,69% žena na mjestu predsjednika u 2007. godini do 4,80 u 1998. do 4,76% žena na mjestu dopredsjednika. Ipak je vidljiv trend povećanja zastupljenosti žena na mjestu predsjednika koji se uglavnom može pripisati uvrštenju u Hrvatski olimpijski odbor pretežito »ženskih« saveza (npr. twirling, sinkro-plivanje). Vidljivo je povećanje zastupljenosti žena na mjestima glavnih tajnika i u izvršnim i upravnim odborima dok je u nadzornim odborima zastupljenost žena u 1998. godini sa 13,85% pala na 12,64% u 2007. godini. U komisijama, savjetima i povjerenstvima zastupljenost je ostala približno ista na oko 10%. Ukupno gledajući u razdoblju od 9 promatranih godina zastupljenost žena je sa 8,65% povećana na 11,36% što je povećanje od svega 2,7%, a znatno niže od ciljane zastupljenosti od 20%.

Tablica 2. Zastupljenost žena u NŠS-ima u 1998. i 2007. godini

Dužnost / Tijela	1998			2007		
	Žene	Muškarci	% Žene	Žene	Muškarci	% Žene
PREDsjedNIK	3	59	4.85%	5	60	7.69%
DOPREDsjedNIK	2	40	4.80%	3	60	4.76%
GLAVNI TAJNIK	5	53	8.65%	10	54	15.63%
STRUČNI TAJNIK (poslovni, tehnički)	8	7	53.50%	11	6	64.71%
IZVRŠNI I UPRAVNI ODBOR	27	455	5.62%	52	425	10.90%
NADZORNI ODBOR	25	156	13.85%	23	159	12.64%
ODBORI, KOMISIJE, SAVJETI, KOMITETI, POVJERENSTVA	89	885	9.14%	115	928	10.52%
STEGOVNI SUD	2	27	7.00%	3	42	6.67%
ARBITRAŽA	–	15	–	–	25	–
SUD ČASTI	–	3	–	2	4	33.33%
PROČELNICI KOMISIJA	–	–	–	4	18	18.18%
ŽIRI ZA MEDALJU	–	–	–	1	6	14.29%
UKUPNO	161	1700	8.65%	229	1787	11.36%

Zastupljenost žena na upravljačkim dužnostima i u tijelima županijskih športskih zajednica

Iz tablice 3. u kojoj su prikazani podaci o zastupljenosti žena na upravljačkim dužnostima i u tijelima županijskih športskih zajednica u 2007. godini vidljivo je da je i ovdje najveća zastupljenost žena na mjestima koja nisu upravljačka odnosno na mjestu stručnog tajnika, 28,57%. Najmanja je zastupljenost, očekivano, na mjestima predsjednika i glavnog tajnika, 4,76 do 5% dok je izvršnim i upravnim odborima 7,73%, u nadzornim odborima 9,23% te komisijama, savjetima, komitetima i povjerenstvima 10,10%. Nešto je veći postotak od 12,50 u žirijima za medalju te 14,29% na mjestima pročelnika komisija. Ukupna zastupljenost, međutim jedva da prelazi 10% sa 10,38% što je najmanja zastupljenost žena na upravljačkim pozicijama u svim dosad promatranim strukturama hrvatskog športa.

Tablica 3. Zastupljenost žena u ŽŠZ-ma u 2007. godini

Dužnosti / Tijela NŠS-a	Žene	Muškarci	Ukupno	% Žene
PREDSJEDNIK	1	20	21	4.76%
DOPREDSJEDNIK	5	23	28	17.86%
GLAVNI TAJNIK	1	19	20	5.00%
STRUČNI TAJNIK (poslovni, tehnički)	2	5	7	28.57%
IZVRŠNI I UPRAVNI ODBOR	14	167	181	7.73%
NADZORNI ODBOR	6	59	65	9.23%
ODBORI, KOMISIJE, SAVJETI, KOMITETI,POVJERENSTVA	11	100	111	10.10%
PROČELNICI KOMISIJA	1	6	7	14.29%
ŽIRI ZA MEDALJU	1	7	8	12.50%
UKUPNO	47	406	453	10.38%

Zastupljenost žena u nacionalnim športskim ekipama

U tablicama 4. i 5. prikazana je zastupljenost žena na dužnostima i poslovima u nacionalnim športskim ekipama u kadetskim, juniorskim i seniorskim kategorijama u 1998. i 2007. godini. Promatrana je zastupljenost na mjestima izbornika, glavnih trenera, trenera, međunarodnih sudaca, liječnika, fizioterapeuta, psihologa i ostalih i to u ženskim i muškim ekipama te zajednički u obje ekipe. U tablici 4. nalazi se pregled zastupljenosti žena u 1998. godini u kojoj

su podaci prezentirani na temelju analize 39 nacionalnih športskih saveza. Promatrajući ukupnu zastupljenost u nacionalnim športskim ekipama žene su bile najmanje zastupljene na poslovima glavnog trenera (10,1%), nešto više 12,7% na mjestu izbornika, zatim fizioterapeuta 17% i psihologa 22%. Zatim slijede treneri sa 24,7%, liječnici sa 26,4% te međunarodni suci sa 28,1%. Žene su bile najzastupljenije na ostalom poslovima koji se uglavnom odnose na administrativne i pomoćne poslove.

U tablici 5. prikazana je zastupljenost žena u nacionalnim športskim ekipama u 2007. godini temeljem analize 19 nacionalnih športskih saveza. Najmanja zastupljenost ovdje je među liječnicima (17,30%), međunarodnim sucima (21%) i fizioterapeutima (17,30%). U odnosu na podatke iz 1998. godine povećala se zastupljenost žena na pozicijama izbornika na 27,41%, glavnog trenera na 28,72% i trenera na čak 52,09%. No zastupljenost na ostalim poslovima također je porasla na 47,82%. Možemo reći da je ukupna zastupljenost porasla sa 24% žena u nacionalnim športskim ekipama u 1998. godini, na 31% žena u 2007. godini što je povećanje od 7% , najveće u svim dosad promatranim segmentima zastupljenosti žena u hrvatskom športu, a i iznad ciljane zastupljenosti od 20%. Osobito je značajan podatak da je zastupljenost veća od 20% i na najvišim upravljačkim i stručnim pozicijama, izbornika, glavnih trenera i trenera.

Tablica 4. Zastupljenost žena u nacionalnim športskim ekipama u 1998. godini

Dužnosti	Ženska ekipa		Muška ekipa		Zajednički u ekipama		Ukupno		Ukupno	% Žene
	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M		
IZBORNIK	12	22	2	39	2	49	16	110	126	12.7
GLAVNI TRENER	10	23	2	38	–	46	12	107	119	10.1
TRENER	18	16	2	30	18	70	38	116	154	24.7
SUCI (međunarodni)	39	17	6	92	87	229	132	338	470	28.1
LIJEČNIK	13	14	1	30	10	23	24	67	91	26.4
FIZIOTERAPEUT	3	11	–	15	6	18	9	44	53	17
PSIHOLOG	–	–	–	3	3	8	3	11	14	22
OSTALI	10	2	–	16	15	14	25	32	57	44
UKUPNO	105	105	13	263	141	457	259	825	1084	
%	50	50	4.7	95.3	23.6	76.4	23.9	76.1		24%

Tablica 5. Zastupljenost žena u nacionalnim športskim ekipama u 2007. godini

Dužnosti	Ženska ekipa		Muška ekipa		Zajednički u ekipama		Ukupno		Ukupno	% Žene
	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M		
IZBORNIK	9	12	–	12	8	21	17	45	62	27.41
GLAVNI TRENER	14	15	5	26	8	26	27	67	94	28.72
TRENER	20	16	11	56	56	8	87	80	167	52.09
SUCI (međunarodni)	9	45	9	45	27	75	45	165	210	21
LIJEČNIK	0	8	–	10	9	24	9	43	52	17.30
FIZIOTERAPEUT	5	5	–	12	1	4	6	21	27	22.22
PSIHOLOG	–	1	–	–	2	3	2	4	6	33
OSTALI	17	1	–	–	5	23	22	24	46	47.82
UKUPNO	74	108	13	162	116	197	215	468	683	
%	40.65	59.35	13.36	86.64	37.06	62.94	31.47	68.53		31%

Zastupljenost žena u programu sufinanciranja trenera Hrvatskog olimpijskog odbora

U tablici 6. prikazani su podaci o zastupljenosti žena u programu kojim Hrvatski olimpijski odbor sufinancira rad trenera nacionalnih športskih ekipa i vrhunskih športaša. Prikazani su treneri koji su bili korisnici ovog programa u 2007. godini. Treneri su podijeljeni u tri kategorije: vrhunski treneri, kvalitetni treneri i treneri mlađih dobnih kategorija. Među 17 vrhunskih i 21 kvalitetnim trenerom nema niti jedne žene, dok je među 18 trenera mlađih dobnih kategorija 5 žena (28%). Ukupno su u cijelom programu žene treneri zastupljene sa svega 9%. To je znatno manji postotak žena trenera nego u podacima o zastupljenosti žena u nacionalnim športskim ekipama što je vjerojatno rezultat toga što u ovom programu, zasad, ne participiraju svi nacionalni športski savezi, no i u analizi zastupljenosti žena u nacionalnim športskim ekipama sudjelovalo je svega 19 saveza. No iz obje analize je vidljivo da su žene treneri prisutne u treningu mlađih dobnih kategorija, u pretežno ženskim ekipama.

Tablica 6. Zastupljenost žena u programu sufinanciranja trenera HOO-a u 2007. godini

Dužnosti	Ženska ekipa		Muška ekipa		Zajednički u ekipama		Ukupno		Ukupno	% Žene
	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M		
VRHUNSKI TRENERI		4		9		4		17	17	0
KVALITETNI TRENERI		2		9		10		21	21	0
TRENERI MLADIH DOBNIH KATEGORIJA	3	1		5	2	7	5	13	18	28
UKUPNO	3	7		23	2	21	5	51	56	9

Zastupljenost žena na velikim multišportskim priredbama

Zastupljenost žena na velikim multišportskim priredbama analizirana je za razdoblje od 2000. do 2006. godine na olimpijskim igrama (Sydney 2000., Atena 2004.), zimskim olimpijskim igrama (Salt Lake City 2002., Torino 2006.) i mediteranskim igrama (Tunis 2001., Almeria 2005.). Analizirana je zastupljenost žena među športašima, pratećim osobljem (treneri, vođe ekipa), medicinskim osobljem i u misiji. Također je analizirana i zastupljenost uspješnosti prikazana kroz broj športaša koji su sudjelovali u ostvarivanju rezultata, odnosno plasmana od 1–8. mjesta, dakle u slučaju ekipnog športa ili štafete uračunat je ukupan broj športaša ekipe budući da se komparira s brojem športaša sudionika na igrama.

Zastupljenost žena na olimpijskim igrama

Iz tablica 7. i 8. u kojima je prikazan pregled zastupljenosti žena i zastupljenost uspješnosti na olimpijskim igrama u Sydneyu 2000. i Ateni 2004. godine. Zastupljenost športašica porasla je sa 16% u Sydneyu na 19% u Ateni, žena u pratećem osoblju sa 3 na 13%, postotak žena u medicinskom osoblju pao je sa 25% u Sydneyu na 0% u Ateni, dok je u misiji ostao isih 33%. U Sydneyu je 16% športašica sudjelovalo u ostvarenju 34% plasmana od 1–8. mjesta što znači da su ostvarile dvostruko veći postotak plasmana u odnosu na svoju zastupljenost. Istovremeno u ostalim promatranim segmentima (prateće osoblje, medicinsko osoblje, misija) žene su bile zastupljene s ukupno svega 8%. U Ateni športašice nisu bile tako uspješne i 19% športašica nije ostvarilo nijedan plasman od 1–8. mjesta. U ostalim promatranim segmentima (prateće osoblje, medicinsko osoblje, misija) bile su zastupljene sa ukupno 12%.

Zastupljenost žena u Hrvatskoj prati trend zastupljenosti žena kako športašica tako i pratećeg osoblja i rezultata na međunarodnom nivou, odnosno ukupnu zastupljenost žena na velikim multišportskim natjecanjima (povećanje broja športašica na olimpijskim igrama od Seula 1988. +14,6%, Barcelona 1992. +11,8%, Atlanta 1996. +6,7%, do Sydneya 2000. +2,5%). U osvajanju medalja u Ateni 2004. žene su u pojedinim zemljama bile zastupljene i sa preko 50% (Kina 63%, Ukrajina 57%, Nizozemska 59%).

Tablica 7. Zastupljenost žena na olimpijskim igrama, Sydney 2000., Atena 2004.

Funkcija	Sydney 2000			Atena 2004		
	M	Ž	% Žena	M	Ž	% Žena
Športaši/ce	76	15	16%	66	15	19%
Prateće osoblje	35	1	3%	28	4	13%
Medicinsko osoblje	6	2	25%	12	–	0%
Misija	4	2	33%	4	2	33%
UKUPNO	121	20	14%	110	21	16%

Tablica 8. Zastupljenost uspješnosti žena na olimpijskim igrama, Sydney 2000., Atena 2004.

Osvojen plasman	Sydney 2000				Atena 2004			
	M	Ž	% Žena sudionica u rezultatu	% Športašica sudionica Igara	M	Ž	% Žena sudionica u rezultatu	% Športašica sudionica Igara
1.	1				15			
2.					3			
3.	9				3			
4.		1			1			
5.								
6.								
7.	13	12			1			
8.	2							
Ukupno	25	13	34%	16%	23	–	0%	19%

Zastupljenost žena na zimskim olimpijskim igrama

U tablicama 9. i 10. je prikazan pregled zastupljenosti žena i zastupljenost uspješnosti na zimskim olimpijskim igrama u Salt Lake Cityju 2002. i Torinu 2006. godine. Zastupljenost žena 2002. godine bila je 43%, a 2006. u Torinu nešto manja 30,43%. Za razliku od veće zastupljenosti športašica u Salt Lake Cityju u pratećem osoblju nije bilo niti jedne žene dok je u Torinu bilo 5, 88%. U Salt Lake Cityju 43% športašica ostvarilo je 100% plasmana od 1–8. mjesta, dok je u Torinu 30,43% žena sudjelovalo u ostarenju 60% plasmana od 1–8. mjesta što pokazuje dominaciju žena u rezultatima, ali znatno manju zastupljenost u sudjelovanju na zimskim olimpijskim igrama, a nikakvu ili minimalnu u pratećem osoblju.

Tablica 9. Zastupljenost žena na zimskim olimpijskim igrama, Salt Lake City, 2002., Torino 2006.

Funkcija	Salt Lake City 2002			Torino 2006		
	M	Ž	% Žena	M	Ž	% Žena
Športaši/ce	8	6	43%	16	7	30.43
Prateće osoblje	12	–	0%	24	0	0
Medicinsko osoblje	2	–	0%	5	1	16.66
Misija	2	–	0%	3	1	25
UKUPNO	8	6	20%	48	9	15.78

Tablica 10. Zastupljenost uspješnosti žena na zimskim olimpijskim igrama, Salt Lake City, 2000., Torino 2006.

Osvojen plasman	Salt Lake City 2002				Torino 2006			
	M	Ž	% Žena sudionica u rezultatu	% Športašica sudionica Igara	M	Ž	% Žena sudionica u rezultatu	% Športašica sudionica Igara
1.		3				1		
2.		1			1	1		
3.								
4.						1		
5.								
6.					1			
7.								
8.								
Ukupno	–	4	100%	43%	2	3	60	30.43

Zastupljenost žena na mediteranskim igrama

U tablicama 11. i 12. je prikazan pregled zastupljenosti žena i zastupljenost uspješnosti na mediteranskim igrama u Tunisu 2001. i Almeriji 2005. godine. Zastupljenost športašica porasla je sa 30% u Tunisu na 41,29% u Almeriji 2005. godine, te pratećeg osoblja sa 3 na 6,02% U Almeriji, međutim zastupljenost žena u medicinskom osoblju smanjila se sa 27% na 11,11% , a u misiji sa 39% na 31,81% u Almeriji. Promatramo li zastupljenost uspješnosti športašica ona se povećala sukladno povećanju broja športašica, sa 30% športašica i 35% sudjelovanja u ostvarivanju plasmana od 1–8. mjesta u Tunisu 2001. godine na 41,29% športašica i 48, 82% sudjelovanja u ostvarivanju plasmana od 1–8. u Almeriji 2005. godine. Ukupno se, međutim, prateće osoblje (medicinsko osoblje, prateće osoblje, misija) smanjila sa 13% u Tunisu na 11,40% u Almeriji.

Tablica 11. Zastupljenost žena na mediteranskim igrama, Tunis, 2001., Almeria 2005.

Funkcija	Tunis 2001			Almeria 2005		
	M	Ž	% Žena	M	Ž	% Žena
Športaši/ce	96	42	30%	118	83	41.29%
Prateće osoblje	36	1	3%	78	5	6.02%
Medicinsko osoblje	11	4	27%	8	1	11.11
Misija	7	3	39%	15	7	31.81%
UKUPNO	150	50	25%	219	96	30.47%

Tablica 12. Zastupljenost uspješnosti žena na na mediteranskim igrama, Tunis, 2001., Almeria 2005.

Osvojen plasman	Salt Lake City 2002				Torino 2006			
	M	Ž	% Žena sudionica u rezultatu	% Športašica sudionica Igara	M	Ž	% Žena sudionica u rezultatu	% Športašica sudionica Igara
1.	14	16			4	2		
2.	7	3			19	18		
3.	6	2			6	20		
4.	10	2			27	16		
5.	22	2			13	5		
6.	8				12	11		
7.	7	11			4	6		
8.	3				2	5		
Ukupno	67	36	35%	30%	87	83	48.82%	41.29%

ZAKLJUČAK

Iz provedenih analiza vidljivo je da su žene u hrvatskom športu u najvišim športskim strukturama zastupljene na upravljačkim pozicijama u rasponu od 10,38% u županijskim športskim zajednicama, 11,36% u nacionalnim športskim savezima do najviše 15% u Hrvatskom olimpijskom odboru. U nacionalnim športskim savezima zabilježeno je povećanje od svega 2,7% od 1998. do 2007. godine te povećanje od 5,2% u Hrvatskom olimpijskom odboru u istom razdoblju. Povećanje zastupljenosti je vrlo malo i još uvijek daleko od preporučene ciljane vrijednosti od 20% zastupljenosti žena na upravljačkim pozicijama u športu.

Nešto je bolja situacija na upravljačkim i stručnim pozicijama u nacionalnim športskim ekipama gdje je zastupljenost sa 24% u 1998. godini porasla za 7% na 31%, iako uglavnom na račun pomoćnih i manje stručnih poslova u športu (47,82%), značajno je da je zastupljenost veća od 20% i na najvišim upravljačkim i stručnim pozicijama, izbornika, glavnih trenera i trenera, no pretežito u mlađim dobnim kategorijama i u ženskim ekipama.

Zastupljenost hrvatskih športašica na velikim multišportskim priredbama u promatranom razdoblju od 2000. do 2006. godine rasla je od 16% na OI u Sydneyu 2000. do 43% na ZOI u Salt Lake Cityju 2002. godine. Zastupljenost žena u pratećem osoblju kretala se od 0% na ZOI u Salt Lake Cityju 2002. do najviše 13% na MI u Torinu 2001. godine. Za razliku od ove zastupljenosti zastupljenost u uspješnosti, promatrana u zastupljenosti u ostvarivanju rezultata od 1–8. mjesta kretala se od 0% na jednom natjecanju (OI Atena 2004. godine) do 100% na ZOI u u Salt Lake Cityju 2002. Osim u Ateni gdje športašice nisu sudjelovale u ostvarivanju rezultata na svim ostalim promatranim natjecanjima na kojima su nastupile ostvarile su više sudjelovanja u ostvarenim vrhunskim rezultatima no što je bio njihov postotak sudjelovanja u tim natjecanjima. Možemo zaključiti da žene ostvaruju daleko bolje rezultate no što je njihova zastupljenost i u natjecanjima, a osobito u pratećem osoblju (trenera, vodstva ekipa, medicinskog osoblja, misije). Zaključak vrijedi kako za situaciju unutar Hrvatske tako kod naših nastupa na međunarodnom nivou, odnosno za ukupnu zastupljenost žena na velikim multišportskim natjecanjima

Možemo zaključiti da su hrvatske športašice dostigle i daleko prestige 20% zastupljenosti u uspješnosti u hrvatskom športu dok je zastupljenost na upravljačkim i stručnim pozicijama još uvijek znatno ispod ciljane i preporučene vrijednosti Međunarodnog olimpijskog odbora.

Literatura:

1. Olympic Charter in force as from 18.7.1986. , rule 2, paragraf 5., IOC.
2. Olympic programme evaluation, Women participation at the Games of the XXVIII Olympiad, Athens 2004.

STAVOVI I INTERESI HRVATSKIH SPORTAŠICA O RAVNOPRAVNOSTI I OBRAZOVANJU

Sažetak

U istraživanju su sudjelovale ukupno 352 kategorizirane sportašice, najveći broj ispitanica bio je u dobi od 18 do 21 godina. U svrhu utvrđivanja interesa i stavova o ravnopravnosti i obrazovanju, za potrebe ovog istraživanja pripremljen je posebno dizajniran upitnik. Rezultati pokazuju da je u hrvatskom sportu prisutna neravnopravnost u cjelokupnom sustavu: od sportskog kluba do saveza, tijekom sportske karijere, vrednovanju sportskih postignuća sportašica, a osobito je prisutna nakon sportske karijere u zapošljavanju u sportu. Ovo posljednje predstavlja i najveći problem s obzirom da analiza odgovora o interesima sportašica nakon aktivne sportske karijere ističe da je veći broj sportašica zainteresiran za nastavak karijere u sportu, u trenerskim i/ili sudačkim poslovima.

U radu je analiziran obrazovni status sportašica. Kategorizirane sportašice su u najvećem postotku odlične učenice koje aktivno govore jedan do dva jezika i vrlo dobro poznaju i imaju interes za korištenje

i usavršavanje znanja iz informacijskih i komunikacijskih tehnologija. U prilog tome je utvrđen interes za uvođenje učitelja-mentora za sportaše u odgojno obrazovni sustav te istaknuta potreba izrade novih obrazovnih programa za osposobljavanje za upravljačke uloge u sportu (poduzetnice u sportu).

Ključne riječi: sportašice, ravnopravnost, obrazovanje, poduzetnice u sportu

UVOD

Ravnopravnost spolova odnosno rodno osviještena politika je pojam o kojem se posljednjih desetak godina često raspravlja u okrilju Europske unije u svrhu uspostavljanja jednakosti žena i muškaraca u svim aspektima javnog života. Komisija za skrb žena u sportu, u okviru Hrvatskog olimpijskog odbora, u svom programu rada je istaknula potrebu provedbe analize interesa i stavova o ravnopravnosti i obrazovanju. U tu svrhu Komisija je izradila i predložila projekt: »Stavovi i interesi hrvatskih sportašica o ravnopravnosti i

obrazovanju«, kojeg je prihvatilo Vijeće Hrvatskog olimpijskog odbora. Ciljevi projekta su:

1. Utvrditi stavove o ravnopravnosti sportašica u hrvatskom sportu
2. Utvrditi interese hrvatskih sportašica u obrazovanju tijekom i nakon sportske karijere
3. Potreba uvođenja novih obrazovnih sadržaja (mentor-učitelj, informacijske i komunikacijske tehnologije u učenju – E-učenje, programi za osposobljavanje za upravljačke poslove u sportu)
4. Analiza stanja i publiciranje rezultata na stručnim skupovima o ravnopravnosti i obrazovanju
5. Određivanje ciljeva i sljedećih aktivnosti u 2008. godini na osnovu analize rezultata i stanja

METODE RADA

U istraživanju su sudjelovale ukupno 352 kategorizirane sportašice, najveći broj ispitanica bio je u dobi od 18 do 21 godina (ukupno 103). Za potrebe istraživanja je dizajniran upitnik koji sadrži ukupno 35 pitanja podijeljenih u poglavlja: 1. opći podaci, 2. obrazovanje i sport, 3. status u sportu, 4. ravnopravnost sportaša i sportašica te 5. novi obrazovni sadržaji i aktivnosti. Analiza rezultata napravljena je u Informacijskom centru Hrvatskog olimpijskog odbora.

REZULTATI I DISKUSIJA

Stavovi o ravnopravnosti o sportu

U tablici 1. predstavljene su frekvencije i postotci odgovora na tvrdnje o ravnopravnosti sportašica. Tvrdnje o ravnopravnosti su izabrane iz dostupnih istraživanja i materijala sa međunarodnih konferencija. Predstavljeni rezultati su zabrinjavajući osobito u segmentu ravnopravnosti u sportskom klubu, trenerskom i sudačkom pozivu. Istraživanje je pokazalo veliki problem koji se odnosi na neravnopravnost u poslovima u sportu. Najveći broj sportašica ističe neravnopravnost u statusu ženskih trenera i ženskih sudaca u odnosu na muške trenere i suce. Ozbiljnost problema ističe rezultat odgovora na pitanje o interesima nakon sportske karijere, na koji je 75 sportašica odgovorilo da se želi baviti trenerskim pozivom. Neravnopravnost pri zapošljavanju u sportu ili u nekoj drugoj djelatnosti istaknulo je ukupno 74.94% sportašica što dodatno potkrepljuje prethodno navedeni problem. Zakon o ravnopravnosti spo-

lova (članak 16.) propisuje zabranu diskriminacije na području zapošljavanja u javnom i privatnom sektoru.

Tablica 1. Analiza odgovora na pitanja o ravnopravnosti

Tvrdnje	Da	%	Ne	%
U Hrvatskoj su sportašice jednako vrednovane kao sportaši.	83	23.58	269	76.42
Sportske nagrade su jednake za sportaše i sportašice.	124	35.23	228	64.77
Prava i status u klubu je jednak za sportašice i sportaše.	144	40.91	208	59.09
Zastupljenost u medijima je ista za sportaše i sportašice.	72	20.45	280	79.55
Sustav hrvatskog obrazovanja omogućuje ravnopravan status sportašicama i sportašima.	192	54.55	160	45.45
Sportska postignuća na natjecanjima jednako su vrednovana kao i postignuća u ostalim predmetima.	53	15.06	299	84.94
Zapošljavanje u sportu ili nekoj drugoj djelatnosti nakon sportske karijere je jednako za sportaše i sportašice.	92	26.14	260	73.86
Treninzi, utakmice, natjecanja, smještaj na pripremama su jednake kvalitete za sportaše i sportašice.	159	45.17	193	54.83
Status ženskih trenera u hrvatskom sportu jednak je muških trenera.	37	10.51	315	89.49
Status ženskih sudaca u hrvatskom sportu jednak je muških sudaca.	48	13.64	304	86.36

U tablici je u visokom postotku (79,55%) iskazano nezadovoljstvo sportašica medijskim praćenjem ženskog sporta. Ovaj problem je korjenito zastupljen kada se govori o cjelokupnom ženskom sportu u kojem nema skandala te su mediji usmjereni na povremeno praćenje rezultata i afera iz privatnog života, a ne na status i cjelokupnu problematiku sportašica tijekom sportske karijere.

Trenutni status u sportu

Analiza trenutnog statusa u sportu je pokazala da je u istraživanju sudjelovalo 120 kategoriziranih sportašica: 15 prve kategorije, 26 druge katego-

rije i 16 treće kategorije, 24 sportašice četvrte kategorije, 5 sportašica pete kategorije i 34 perspektivne sportašice. Od ukupno 214 sportašica koje su odgovorile na ovo pitanje njih 94 nemaju rješenje o kategorizaciji do dana provedbe istraživanja. Istraživanje je provelo ukupno 26 koordinatorica.¹ Od kolektivnih sportova u istraživanju su najzastupljenije sportašice iz rukometa i košarke, vaterpola i hokeja na ledu. Od individualnih sportova najveći broj sportašica je iz sportskog ribolova, atletike, tenisa, sinkroniziranog plivanja i badmintona.

Obrazovanje sportašica

U uzorku sportašica, 45 su učenice osnovne škole, odnosno 31 učenice sedmog i osmog razreda. Srednju školu trenutno pohađa 167 sportašica – u prvom razredu 35 (29,96%), u drugom 46 (27,54%), u trećem 48 (28,74%) i četvrtom razredu 32 (19,16%) sportašice. U istraživanju su sudjelovale 42 sportašice koje su pohađale ili trenutno pohađaju Športsku gimnaziju ili športsko odjeljenje u okviru srednje škole. Od ukupno 246 sportašice, 106 je negativno odgovorilo na pitanje o potrebi osnivanja posebnih razreda za sportaše u osnovnim školama, dok ostale podržavaju (ukupno 95) ili nisu sigurne (ukupno 43).

Ostatak uzorka, ukupno njih 64 su u najvećem broju studentice druge i treće godine studija (ukupno 28) i to u najvećem postotku na Ekonomskom fakultetu, Kineziološkom fakultetu i Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Ostale sportašice (ukupno 39) nisu u sustavu obrazovanja.

Analiza odgovora na postignute uspjehe u školi potvrđuje rezultate istraživanja koji ističu značajnu povezanost uspjeha u školi i izvrsnog uspjeha u školi. Od ukupno 290 sportašica koje su odgovorile na pitanje o općem uspjehu u osnovnoj školi, njih 247 je osnovnu školu završilo odličnim uspjehom, a 89 vrlo dobrim. Kategorizirane sportašice, učenice srednje škole, uglavnom imaju vrlo dobri opći uspjeh (45,45%), odnosno odlični uspjeh (28,69%). Na pitanje o razumijevanju učitelja s obzirom na obveze u sportu i ispunjavanja obveza propisanim programom u osnovnoj školi, 195 sportašica je naišlo na razumijevanje, a 157 ne. U srednjoj školi su vrlo slični rezultati odgovora, 191 sportašica je imalo razumijevanje nastavnika, a 161 sportašica nije se obra-

¹ Imenovane koordinatorice koje su provele istraživanje i dostavile podatke za više od 10 sportašica: Linda Antić-Mrdalj, Ardena Bajlo i Marica Habeković, Lidija Bojić-Čačić, Ivana Brkljačić, Nikolina Otržan, Suzana Knežević, Nada Senčar, Lidija Petrinović-Zekan i Daniela Prokopec.

zovala u okolini dovoljno senzibiliziranoj za uspješno usklađivanje školskih obveza i sportske karijere.

Potreba uvođenja novih obrazovnih sadržaja

U pojedinim europskim obrazovnim sustavima organiziran je učitelj mentor koji sudjeluje u usklađivanju obveza tijekom obrazovanja i aktivne sportske karijere. S obzirom na ta iskustva postavljeno je pitanje sportašicama o potrebi uvođenju mentora učitelja. Od ukupno 241 sportašice koje su odgovorile, 125 sportašica smatra važnim ulogu mentora–učitelja te ističe potrebu za mentorom učiteljem koji bi mogao pridonijeti kvalitetnom usklađivanju obveza u sportu i obrazovanju.

Sportašice, ukupno njih 124, ističu značaj primjene informacijske i komunikacijske tehnologije u učenju i podučavanju na svim razinama obrazovanja. S obzirom da je e-učenje sastavni i integralni dio sveučilišnog obrazovanja, u budućnosti bi se mogao napraviti iskorak u razvoju i osposobljavanju studenata – sportaša za uporabu tehnologija i sustavnu primjenu e-učenja i pokretanja međufakultetskog studija.

Obrazovanje i sportska karijera

Na pitanje o interesu nastavka školovanja odgovorilo je ukupno 197 sportašica koje pohađaju srednju školu. Veći dio njih, ukupno 191 sportašica (54,26%) ima interes za nastavak školovanja, odnosno odlazak na studij. Analiza odgovora upućuje da ih je najveći broj zainteresiranih za upis na neki od fakulteta – ukupno 126 (35,80%), dok je njih 30 zainteresirano za studij kineziologije, a manji broj za višu školu za trenere – ukupno 14 (3,98%), odnosno neku drugu višu školu i tečaj za osposobljavanje za trenera. Interesantna informacija je da su u većini sportašice usmjerene na studij ekonomije i marketinga, što otvara mogućnost da tijela nadležna za obrazovanje i sport izrade smjernice koje bi mogle pridonijeti uspjehu u studiju tijekom aktivne sportske karijere po uzoru na pojedine europske zemlje (mentor, »distance learning«, sporazumni ugovori o pravima i olakšicama sportaša i sl.).

Karijera nakon sportske karijere

Po završetku sportske karijere 134 sportašice žele ostati raditi u sportu dok njih 98 nema jasnu viziju sebe nakon aktivne sportske karijere. Za sportašice koje su potvrdno odgovorile slijedilo je pitanje koje se odnosilo na

vrstu zaposlenja. U svrhu utvrđivanja interesa o izradi nastavnog programa za osposobljavanje za upravljačke uloge u sportu, postavljeno je pitanje o potrebi i interesu sportašica. Analiza odgovora ističe potrebu izrade nastavnog programa za osposobljavanje, od ukupno 246 sportašica koje su odgovorile na pitanje, 162 sportašice su potvrdile potrebu izrade i provedbe programa osposobljavanja, a 93 sportašice su zainteresirane za pohađanje programa.

ZAKLJUČAK

Prema dostupnim istraživanjima u Hrvatskoj do sada nisu bila analizirani interesi i stavovi sportašica o ravnopravnosti, problemima usklađivanja obrazovanja i sportske karijere te interesima o karijeri nakon sportske karijere. Na osnovu analize rezultata možemo zaključiti sljedeće:

1. Analiza stavova i interesa hrvatskih sportašica o ravnopravnosti i obrazovanju istaknula je probleme koji se odnose na neravnotežan status sportašica u odnosu na sportaše i to osobito:
 - u mogućnostima zapošljavanja u stručnim poslovima u sportu (osobito u trenerskom i sudačkom pozivu),
 - u ostvarivanju prava u sportskoj karijeri (status u klubu, kvalitetni uvjeti priprema i preventivnih trenažnih programa),
 - zastupljenosti ženskog sporta u medijima, i
 - u vrednovanju sportskih rezultata.
2. Sportašice su zainteresirane za nastavak školovanja, odnosno odlazak na studij, a time je istaknuta potreba promicanja suradnje sportskih klubova i odgojno-obrazovnih ustanova u svrhu usklađivanja školskih i sportskih obveza, kvalitativnih promjena u organizaciji obrazovnog procesa i izvođenju nastave. Tu se ističe važnost i potreba uvođenja učitelja-mentora i osposobljavanje sportašica za uporabu informacijskih i komunikacijskih tehnologija u učenju i podučavanju na svim razinama obrazovanja.
3. Sportašice iskazuju veliki interes za zapošljavanje u sportu nakon aktivne sportske karijere. Utvrđen je najveći interes za poslove trenera i upravljačke poslove u sportskom savezu i/ili klubu te u skladu s time i za izradu nastavnog programa za osposobljavanje sportašica za poduzetnice u sportu.

ZAHVALA

Autor rada ovim putem se želi zahvaliti Komisiji na podršci i Vijeću Hrvatskog olimpijskog odbora na odobrenom projektu. Veliku zahvalnost dugujemo svim koordinatoricama koje su provele istraživanje u savezima i stručnim službama Hrvatskog olimpijskog odbora na obradi podataka i potpori.

Literatura:

1. Conclusions of the »Good Governance in Sport – sport as a role model for the new civil society.« 7th European Women and Sport Conference, Viena – Hofburg.
2. Hovden J. (2004) Gender political consequences of male dominante in leadership positions in Norwegian Sport. Internacional congreso: »Sport, Women and Leadership«. Berlin.
3. Zakon o ravnopravnosti spolova, (članak 14.) 2003. godine.

Branka R. Matković

*Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Članica Komisije za skrb o ženama u sportu*

ANALIZA STAVOVA I INTERESA STUDENTICA KINEZIOLOŠKOG FAKULTETA U ZAGREBU O OBRAZOVANJU I RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA U SPORTU

Sažetak

Ravnopravnost spolova problem je s kojim se bave različite strukture društva širom svijeta, pa je tako taj problem prisutan i u sportu. Cilj ovog istraživanja bio je utvrđivanje mišljenja studentica Kineziološkog fakulteta o ravnopravnosti spolova u sportu, kao i stavova i interesa vezanih uz obrazovanje tijekom sportske karijere i kasnije.

Ispitivanje je provedeno na Kineziološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu gdje su anketirane studentice svih studijskih godina. Raspon godina studentica iznosio je 19 – 28 godina. Studentice su podvrgnute anketi. Vezano uz ravnopravnost spolova u sportu postavljeno je devet pitanja na koje su odgovori bili DA ili NE. Također je primijenjen upitnik vezan uz obrazovanje sastavljen od niza pitanja vezanih uz osobna iskustva i povezanost obrazovanja s treningom. Anketa je provedena anonimno, tijekom školske godine 2006–7. Ispitanice su sudjelovale dobrovoljno.

Rezultati ankete o ravnopravnosti u sportu, izraženi u postocima, pokazuju da djevojke većinom smatraju da su muškarci u sportu u Hrvatskoj u povlaštenom položaju. Posebno je to uočljivo kroz različito nagrađivanje postignuća u sportu i zastupljenost u medijima. Uočljivo je da su se s nejednakim odnosom prema muškarcima i ženama djevojke susretale već u klubovima. Interesantno je da studentice smatraju da i sustav obrazovanja u Hrvatskoj daje prednost sportašima u odnosu na žene. Jedino gdje većina djevojaka uglavnom smatra da nema razlika su uvjeti treniranja i natjecanja te smještaj na pripremama. Na pitanja vezana uz pomoć u školovanju studentice smatraju da za to nema potrebe i da ne bi bilo dobro organizirati posebne razrede za sportaše ili kvalitetno dopisno obrazovanje odnosno internetsku nastavu. Zato smatraju da bi im velika pomoć bio mentor, već i u školi, a posebno na fakultetima s kojim bi mogli osigurati pomoć u učenju, bolju koordinaciju nastave i polaganja ispita

Ključne riječi: sport, ravnopravnost spolova, obrazovanje sportaša

UVOD

Ravnopravnost spolova problem je s kojim se bave različite strukture društva širom svijeta, pa je tako taj problem prisutan i u sportu. U većini zemalja provode se različiti programi s ciljem uključivanja što većeg broja žena u sport, i to u smislu natjecanja ili rekreacije, ali i sa željom da što veći broj žena sudjeluje u čitavom nizu profesionalnih aktivnosti vezanih uz sport: trenerski posao, suđenje, administracija... Zajednica je prepoznala potrebu da se žene svih dobnih kategorija uključe u sport u što većem broju i da taj angažman bude dugotrajan. Posebno je to vezano uz sportašice koje se nakon svoje natjecateljske karijere najčešće u potpunosti povlače iz svijeta sporta. Razloga zašto se to zbiva naravno ima jako mnogo i cilj inicijative Komisije za skrb o ženama u sportu Hrvatskog olimpijskog odbora je i utvrđivanje tih razloga kao i njihova analiza.

Cilj ovog istraživanja bio je utvrđivanje mišljenja studentica Kineziološkog fakulteta o ravnopravnosti spolova u sportu, kao i stavova i interesa vezanih uz obrazovanje tijekom sportske karijere i kasnije.

METODE ISTRAŽIVANJA

Ispitivanje je provedeno na Kineziološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu gdje su anketirane studentice svih studijskih godina. S prve godine u anketi je sudjelovalo 15 studentica, s druge godine 20, s treće 39 i s četvrte godine studija 52 studentice. Raspon godina studentica iznosio je 19–28 godina.

Studentice su podvrgnute anketi. Vezano uz ravnopravnost spolova u sportu postavljeno je 9 pitanja na koje su odgovori bili DA ili NE. Također je primijenjen upitnik vezan uz obrazovanje sastavljen od niza pitanja vezanih uz osobna iskustva i povezanost obrazovanja s treningom. Anketa je provedena anonimno, tijekom školske godine 2006/07. Ispitanice su sudjelovale dobrovoljno. Za analizu podataka korišten je programski paket STATISTICA, a obrada je provedena u Informacijskom centru Hrvatskog olimpijskog odbora.

REZULTATI I DISKUSIJA

Ako je tema *ravnopravnost spolova u sportu* vjerojatno će se postaviti pitanje: čemu anketirati upravo studentice Kineziološkog fakulteta, a ne nekog drugog. Razloga je nekoliko. Prvo, studentice kineziologije su pretežno bile

ili još uvijek jesu sportašice. Većina njih bila je angažirana u natjecateljskom sportu, a značajan broj njih i u vrhunskom. S druge strane te djevojke se školuju za profesore kineziologije, odnosno jednog će dana većina njih provoditi nastavu tjelesnog i zdravstvenog odgoja u školama, na fakultetima, a provodit će i različite rekreacijske programe. Profesorski rad svakako daje mogućnosti da te djevojke kroz nastavu, između ostaloga, upoznaju učenike s problemom (ne)ravnopravnosti u sportu i pokušaju mlade osobe senzibilizirati za taj problem. Također, rad u školi neobično je značajan za razvoj zanimanja za sport i tjelesnu aktivnost općenito, a naročito za upoznavanje pozitivnih utjecaja tjelesne aktivnosti na zdravlje čovjeka i razvoj navike bavljenja tjelesnom aktivnošću tijekom cijelog životnog vijeka. Ova je grupa interesantna i stoga što je pri samom upisu na Kineziološki fakultet prisutan problem neravnopravnosti – naime, upisna kvota je različita za muškarce i žene, u korist muških kandidata, te su tijekom školovanja prisutni različiti programi za studente i studentice.

Najviše je studentica bilo iz Zagreba (48), a ostale su iz svih krajeva naše zemlje. Gledajući njihov sportski angažman među djevojkama je bilo najviše rukometašica, zatim atletičarki i odbojkašica te košarkašica. Ostale su sudjele u cijelom nizu različitih sportskih disciplina, npr. ragbi, taekwondo, sportski ples, veslanje, vaterpolo, ritmička gimnastika, judo, sportska gimnastika, tenis i drugo. Većina djevojaka se prestala baviti sportom upravo poslije upisa na fakultet, a kao objašnjenje nude velike obaveze na Fakultetu.

Rezultati ankete o ravnopravnosti u sportu izraženi su u postocima i prezentirani u Tablici 1. Analizirajući odgovore studentica o ravnopravnosti može se zaključiti da djevojke većinom smatraju da su muškarci u sportu u Hrvatskoj u povlaštenom položaju. Posebno je to uočljivo kroz različito nagrađivanje postignuća u sportu i zastupljenost u medijima, što je problem koji je prisutan i u svijetu. Muškarci su za iste rezultate bolje nagrađeni, često imaju veće stipendije, a u medijima je daleko zastupljeniji muški sport nego ženski. Uočljivo je da su se s nejednakim odnosom prema muškarcima i ženama djevojke susretale već u klubovima. Interesantno je da studentice smatraju da i sustav obrazovanja u Hrvatskoj daje prednost sportašima u odnosu na žene. Jedino gdje većina djevojaka smatra da nema bitnih razlika su uvjeti treniranja i natjecanja te smještaj na pripremama.

Tablica 1. Rezultati ankete o ravnopravnosti spolova u sportu

	DA (%)	NE (%)
1. U Hrvatskoj su sportašice jednako vrednovane kao sportaši.	20.9	79.1
2. Sportske nagrade su jednake za sportaše i sportašice.	33.3	66.7
3. Prava i status u klubu je jednak za sportašice i sportaše.	42.6	57.4
4. Zastupljenost u medijima je ista za sportašice i sportaše.	21.1	72.9
5. Treninzi, natjecanja, smještaj na pripremama su jednake kvalitete za sportašice i sportaše.	56.6	43.4
6. Sustav hrvatskog obrazovanja omogućuje ravnopravan status sportašicama i sportašima.	38.0	62.0
7. Zapošljavanje u sportu ili nekoj drugoj djelatnosti nakon sportske karijere jednako je za sportaše i sportašice.	24.8	75.2
8. Status ženskih trenera u hrvatskom sportu jednak je statusu muških.	3.9	96.1
9. Status ženskih sudaca u hrvatskom sportu jednak je statusu muških.	10.8	89.1

Studij na Kineziološkom fakultetu daje svojim završenim studentima i kvalifikaciju trenera iz različitih sportova, ovisno o izboru studenta na završnoj godini studija. Međutim s obzirom da čak 96% studentica smatra da je status ženskih trenera u odnosu na muške u Hrvatskoj lošiji teško se može očekivati da će veći broj njih jednoga dana i iskoristiti tu svoju dodatnu kvalifikaciju bez obzira na stečena znanja i sportsko iskustvo. Slično je i za sudački posao gdje 89% ispitanica smatra da također postoji neravnopravnost odnosa između sutkinja i sudaca u korist ovih posljednjih. Danas je u Hrvatskoj izuzetno malen broj trenerica i sutkinja, a po svemu sudeći još će proći dosta vremena da se situacija promijeni ako djevojke s najvišom razinom obrazovanja u sportu smatraju da je bolje raditi negdje izvan sporta.

Pregledavajući rezultate ankete vezane uz obrazovanje može se zaključiti da je većina anketiranih studentica tijekom osnovne škole i srednje bila vrlo dobrog ili odličnog uspjeha. Pri učenju kroz to vrijeme najveću su pomoć imale od svojih roditelja, posebno majki, koje su i najčešće bile kontakt sa školom, odnosno išle na informacije. Ono što zabrinjava je potpuna nezainteresiranost trenera za uspjeh ili probleme u školi. Samo između 8 i 9% studentica izjavilo je da je imalo pomoć od trenera u učenju i da su išli na

informacije vezane uz njihov uspjeh u školu. S druge strane, učitelji u školi (84% osnovna škola, 74% srednja škola) njačešće su imali razumijevanja za djevojke s obzirom na njihov angažman u sportu. Za pretpostaviti je da bi ti odnosi bili i bolji kada bi i treneri sa svoje strane pokazali veću zainteresiranost za uspjeh sportašica tijekom njihova školovanja. Kada je postavljeno pitanje bilo vezano uz podršku za bavljenje sportom tu se također pokazuje prisutnost obitelji (roditelji, braća ili sestre), prijatelja i učitelja u školi.

Negativnost, ili bolje rečeno neravnopravnost u obrazovanju vidljiva je kroz različito mjerenje uspjeha u sportu i različitim predmetima osnovnoškolskog ili srednjoškolskog programa. Naime, uspjeh na natjecanju iz – primjerice – matematike, kemije, biologije ili nekog drugog predmeta nosi određene beneficije pri upisu u srednju školu ili na fakultet dok rezultati ostvareni u sportu na prvenstvima Hrvatske, pa i Europe ili svjetskim prvenstvima najčešće ne doprinose ništa.

Na pitanja vezana uz smjernice za pomoć u školovanju studentice smatraju da nema potrebe i da ne bi bilo dobro organizirati posebne razrede za sportaše ili kvalitetno dopisno obrazovanje ili internetsku nastavu. Vjerojatno smatraju da bi to sportaše, koji imaju izuzetno puno obaveza izvan nastave, još više odvojilo od njihovih vršnjaka. No, zato smatraju da bi im velika pomoć bio mentor, već u školi, a posebno na fakultetima, s kojim bi mogli osigurati pomoć u učenju, bolju koordinaciju nastave i polaganja ispita. To je iskustvo prisutno i poznato iz većeg broja zemalja i vjerojatno ne bi predstavljalo nekakvu dodatnu poteškoću za učitelje i nastavnike, te bi se sportska zajednica trebala malo više angažirati. Za pretpostaviti je da će veći broj sportaša sa završenom školom doprinijeti još boljem razvoju sporta u našoj zemlji jer će omogućiti bivšim sportašima da zauzmu pozicije ne samo kao treneri ili u klubovima već i u svim segmentima društva, što neminovno vodi poboljšanju statusa sporta i sportaša.

Literatura:

1. Bryson L. Sport and the Oppression of Women. *Australian and New Zealand Journal of Sociology* (St. Lucia, Qld.) 1983; 19(3): 413–26.
2. Burroughs A. A lesso story: a case study of Australian women's cricket and its media experience. *Sporting Traditions* (Sydney, Aust.) 1995; 12(1):27–46.
3. Carpenter L, Accosta RV. Title IX. *Human Kinetics*, Champaign, Ill. 2005.
4. Daddario G. Chilly scenes of the 1992 Winter Games: the mass media and the marginalization of female athletes. *Sociology of Sport Journal* 1994; 11(3):275–88.
5. Deutsher C. Let's get behind our girls: chauvinism or truism?. *Women in Sport* 2000; 6(1):48–51.

6. Dressing L. Women, Sport and the Media. Ms Muffet (Melbourne, Aust.) 1988; 35:6–8.
7. Duncan MC. Representation and the gun that points backwards. Journal of Sport and Social Issues 1993; 17(1):42–6.
8. Embrey L. Print media coverage of the 1992 Winter and Summer Olympics in two Australian states. Proceedings from the XIIth Congress, IAPESGW, Melbourne, The Association, 1993.
9. Gilman K. Women in Sports Journalism: The Media is Getting the Message. Women-sports 1976; 3(10):37–42.
10. Higgs CT. Gender bias and the 1992 Summer Olympic Games: an analysis of television coverage. Journal of Sport and Social Issues 1994; 18(3):234–46.
11. Koivula N. Sport Participation: Differences in Motivation and Actual Participation Due to Gender Typing. Journal of Sport Behaviour 1999; 22:360–80.
12. webpages.charter.net/womeninsport/2008%20Summary%20Final.pdf. Women in intercollegiate sport. A longitudinal national study. Thirty one year update. 1977–2008. (23.1.2008)
13. www.ausport.gov.au/fulltext/2007/motivationsandbarriers/motivationsandbarriers.pdf Motivations and Barriers to Women Participation in Sport and Netball Research Report. February 2007. Australian netball association. (23.1.2008.)
14. www.ausport.gov.au/fulltext/2002/nsw/r_a-z_facil.asp#changeroom. Facilities – making physical activity safer and more accessible for women. (23.1.2008.)
15. www.womensleadershipexchange.com/(23.1.2008.)

ANALIZA OBRAZOVNIH I SPORTSKIH POSTIGNUĆA KOORDINATORICA U SPORTU

Sažetak

Za analizu obrazovnih i sportskih postignuća Hrvatske mreže koordinatorica u sportu predložen je upitnik koji je prosljeđen svim članicama Hrvatskog olimpijskog odbora (68 nacionalnih sportskih saveza i 21 županijska sportska zajednica). Od ukupno prosljeđenih 89 upitnika, Komisija je dobila odgovore i službeno imenovane koordinatorice u 49 nacionalnih sportskih saveza i 19 županijskih sportskih zajednica, odnosno od 62% nacionalna sportska saveza i od 90,4% županijskih sportskih zajednica. Od imenovanih koordinatorica dvadeset je aktivnih sportašica (35,08%) te u manjem broju žene koje obavljaju poslove trenera, sudkinja, izbornica, liječnica i ostale poslove u sportu. Misija svake koordinatorice usmjerena je na aktivnosti koje mogu pridonijeti unapređenju statusa žena u savezima i županijskim sportskim zajednicama, a odnose se na senzibiliziranje radne sredine i poticanju rasprava o statusu sportašica tijekom i nakon sportske karijere te stvaranju preduvjeta u svrhu uključivanja što većeg broja žena u upravljačka tijela u sportu.

Ključne riječi: mreža, koordinatorice, sposobnosti i vještine

UVOD

Komisija za skrb o ženama u sportu, uz potporu Hrvatskog olimpijskog odbora i Olimpijske solidarnosti, je pokrenula inicijativu osnivanja Hrvatske mreže koordinatorica u sportu. Na prvom seminaru održanom 14. veljače 2007. godine predstavljani su ciljevi, misija, vizija i program rada Mreže.

Projekt Mreže koordinatorica u sportu baziran je na odlukama Bečke konferencije (ožujak 2006.). Jedna od odluka odnosila se na potrebu jačanja organizacijskih struktura koje mogu kvalitetnije provoditi projekte, programe i ideje na terenu. U pronalaženju primjerenog modela, pri tom uvažavajući iskustva i rezultate dosadašnjih istraživanja, Komisija je izradila Projekt kojeg je prihvatio Hrvatski olimpijski odbor, a odnosi se na pokretanje i ustroj

mreža koordinatorica imenovanih od nacionalnih sportskih saveza i mreže koordinatorica imenovanih od županijskih sportskih zajednica. Misija Projekta je »Mreža – kvalitetna i prepoznatljiva organizacijska struktura u sustavu sporta«. Vizija Mreže je usmjerena na poduzimanje aktivnosti koje:

1. mogu pridonijeti jednakosti u sportu i kroz sport putem zakonske regulative,
2. pridonose uključivanju što većeg broja žena u upravljačkim tijelima u sportu,
3. osiguravaju kvalitetnu sportsku karijeru i karijeru po završetku sportske karijere, te
4. pridonose kvalitetnoj komunikaciji i suradnji koordinatorica u sportskim tijelima.

Organiziranjem stručnih seminara i konferencija utjecati će se na veću senzibiliziranost javnosti i upoznavanje javnosti o problemima žena u sportu i istovremeno osigurati veća prisutnost u medijima.

Ciljevi Mreže su usmjereni na senzibiliziranje javnosti o položaju žena u sportu, a u svrhu unaprjeđenja njihovog statusa i osiguravanju položaja na upravljačkim položajima. Rezultati analize provedene 1999. godine pokazuju da je u tijelima Hrvatskog olimpijskog odbora zastupljeno samo 14% žena i to uglavnom na administrativnim poslovima i članstvu u pojedinim odborima i komisijama. Slični rezultati su dobiveni u analizi zastupljenosti žena u nacionalnim sportskim savezima i nacionalnim sportskim ekipama.

Tijekom posljednjih nekoliko godina u Hrvatskom olimpijskom odboru počela se sustavno voditi veća briga o uključivanju žena na upravljačke funkcije. Cilj Komisije za skrb o ženama u sportu je da na upravljačkim funkcijama do 2009. godine bude zaposleno oko 20% žena. Sukladno navedenim ciljevima, svjesni činjenice da ih je nemoguće ostvariti samo radom Komisije, potaknuli smo osnivanje Mreže koordinatorica u sportu i to Mreže koordinatorica nacionalnih sportskih saveza i Mreže koordinatorica županijskih sportskih zajednica.

METODE RADA

Svrha ovog rada je analiza odgovora na upitnik o obrazovnim i sportskim postignućima koordinatorica. Upitnik je sadržavao sljedeća pitanja:

1. osobni podaci (savez, ime i prezime, godina rođenja, stupanj školovanja, zanimanje),

2. trenutni status zaposlenja (profesionalac, vanjski suradnik – honorarac, volonter te kontaktne podatke radi registra),
3. sportska biografija (sportska aktivnost i postignuća, razina natjecanja, trenutna angažiranost u sportu) te znanja i vještine (stručna usavršavanja, poznavanje stranih jezika i rada na računalu, članstvo u udrugama, hobi i nagrade u sportu).

Upitnik je prosljeđen svim članicama Hrvatskog olimpijskog odbora (68 nacionalnih sportskih saveza i 21 županijska sportska zajednica). Od ukupno prosljeđenih 89 upitnika, imenovane su koordinatorice u 49 nacionalnih sportskih saveza i 19 županijskih sportskih zajednica. Ukupno je odgovorilo 64% članica, odnosno 62% nacionalna sportska saveza i 90,4% županijskih sportskih zajednica (deskriptivna statistika i grafički prikazi napravljeni su u statističkom paketu STATISTICA 7.1).

REZULTATI I DISKUSIJA

Analiza odgovora na socio–demografska pitanja u prvom dijelu upitnika pokazuju da je najveći broj koordinatorica u dobi od 31 do 40. godine života. Od ukupno 57 koordinatorica za koje je dostavljen ispunjen upitnik u vrijeme izrade ove analize, 42 su vanjske suradnice (73%), a 14 ih je u stalnom radnom odnosu (24%) u nacionalnim sportskim savezima i županijskim sportskim zajednicama. Najveći broj koordinatorica ima završenu srednju školu (ukupno 25), 8 je završilo visoku školu, a 22 koordinatorice su s visokom školom. Od ukupno 57 imenovanih koordinatorica dvije su se školovale dalje nakon završenog fakulteta i stekle akademski stupanj. Sljedeća pitanja odnosila su se na sportsku biografiju: početak bavljenja sportom, sportska postignuća, odnosno postignutu razinu natjecanja tijekom sportske karijere, sadašnju poziciju i stručno usavršavanje u sportu. Analiza odgovora na pitanje početka bavljenja sportom pokazuje da je najveći postotak (17,5%) koordinatorica počeo sportsku karijeru s 10 godina što je za postizanje značajnih rezultata u većini sportova kasno. Rezultati početka bavljenja sportom su povezani s početkom školovanja, odnosno s navršениh 6 godina (12,2%) u prvom razredu osnovne škole te 17,5% u četvrtom i petom razredu osnovne škole. S obzirom da do sada nije sustavno riješen sport predškolaca, škola i organizacija školskog sporta predstavljaju osnovu početka bavljenja sportom. Razlog kasnijeg uključivanja u sport može biti nedostatak organizacije školskog sporta za učenike od 1. do 4. razreda ili nezadovoljavajućih uvjeta za njegovu provedbu. Dob od 10 godina karakterizira veća samostalnost, a time i stjecanje sposobnosti samostalnog odlaska na treninge u sportske klubove

izvan škole. Sukladno rezultatima potrebno je strateški usmjeriti veću pažnju na sustavno organiziranje i kreiranje sportskih programa koji mogu utjecati na uključivanje što većeg broja djevojčica predškolske dobi i djevojčica prvog razreda osnovne škole. Najveći broj koordinatorica sportskih mreža (ukupno 34 koordinatorice, odnosno 59,6%) sudjeluju ili su sudjelovale u sportu na međunarodnoj razini te na nacionalnoj razini (ukupno 13, odnosno 22,8%).

U Mreži je dvadeset aktivnih sportašica (35,08%), dok dvadeset koordinatorica obavlja ostale poslove u sportu. Osim aktivnih sportašica, prema rezultatima u tablici 1., u manjem postotku u Mreži su trenerice i sudkinje, a potom izbornice i liječnice.

Tablica 1. Sadašnja pozicija u sportu

	f	%
a) aktivna sportašica	20	35.08
b) izbornik	3	5.26
c) trener s potvrđenim licencama (propisi u savezu)	5	8.80
d) sudkinja	6	10.52
e) liječnica	2	3.50
f) fizioterapeut	–	0.00
g) psiholog	1	1.76
h) ostalo	20	35.08
Ukupno	57	100.00

Nakon sportske biografije postavljena su pitanja o poznavanju stranih jezika, aktivnostima u slobodno vrijeme i članstvu u sportskim tijelima. Od 57 imenovanih koordinatorica njih 73% govore aktivno strani jezik. Osim engleskog jezika, koordinatorice govore španjolski, slovenski, kineski i francuski. Samo 3,5% ne govore strani jezik. Ukupno 71,9% koordinatorica Mreža, članice su mnogobrojnih sportskih udruga. Rezultati analize odgovora pokazuju da su zastupljene na vrlo značajnim pozicijama koje traže stručnost i odgovornost. Osim analize odgovora na postavljena pitanja utvrđena je razlika ($t = -0.2327$, $df = 112$, $p = 0.816$) u strukturi Mreže nacionalnih sportskih saveza i Mreže županijskih sportskih zajednica u odgovorima na pitanje o razini sudjelovanja na sportskim natjecanjima.

ZAKLJUČNA MISAO

S obzirom na prethodno analizirane rezultate koordinatorica sportske Mreže koji su se odnosili na analizu obrazovnog statusa, sportske anamneze, angažiranosti u slobodno vrijeme, kapaciteti Mreže s aspekta obrazovanja, sposobnosti i vještina su veliki te mogu bitno utjecati na status žena u hrvatskom sportu. Misija svake koordinatorice trebala bi biti usmjerena na sljedeće:

1. Poticanje aktivnosti koje mogu pridonijeti unapređenju statusa žena u savezima usmjerenih na senzibiliziranje suradnika u sportskim savezima i županijskim sportskim zajednicama, a u svrhu ostvarivanja preduvjeta i uključivanje žena u upravljačka tijela u sportu.
2. Aktivnu i kvalitetnu suradnju između članica Mreže i imenovanih voditeljica Mreža, voditeljica i Komisije za skrb žena u sportu, a u svrhu učinkovite komunikacije u upoznavanju s problemima na terenu i određivanje strategije u rješavanju prioriternih problema u nadležnosti Komisije i HOO.

Literatura:

1. International Olympic Committee (1988) Women in the Olympic Movement.
2. Proceeding book of the European women and sport Conference. (2004) Pariz, Francuska.

Gordana Borko

*Voditeljica sportskih programa, Hrvatski olimpijski odbor
Tajnica Komisije za skrb o ženama u sportu*

**PREGLED REALIZACIJE PROJEKATA:
ANALIZA STAVOVA I INTERESA HRVATSKIH
ŠPORTAŠICA O RAVNOPRAVNOSTI I OBRAZOVANJU**

i

**ANALIZA ZASTUPLJENOSTI ŽENA NA UPRAVLJAČKIM
I STRUČNIM POZICIJAMA U HRVATSKIM ŠPORTSKIM
ORGANIZACIJAMA**

Sažetak

U Mreži koordinatorica za žene u športu nacionalnih športskih saveza imenovano je 49 koordinatorica od ukupnog broja od 74 nacionalna športska saveza člana Hrvatskog olimpijskog odbora, odnosno 62% nacionalnih športskih saveza. Od 21 županijske športske zajednice 19 ih je imenovalo svoje koordinatorice u športu, 90%.

U provedbi projekata sudjelovalo je od 39% imenovanih koordinatorica u istraživanju zastupljenosti ženau nacionalnim športskim ekipama do 63% koordinatorica u istraživanju zastupljenosti žena na upravljačkim pozicijama u županijskim športskim zajednicama opmatrano u odnosu na broj imenovanih koordinatorica.

U odnosu na ukupan broj nacionalnih športskih saveza i županijskih športskih zajednica u istraživanje je uključeno od 25% do 57% saveza i zajednica.

Potrebno je učiniti dodatne napore u uspostavljanju funkcionalne i aktivne Mreže za žene u hrvatskom športu od nastojanja da se imenuje koordinatorice u svim nacionalnim športskim savezima i županijskim športskim zajednicama do toga da se postojeće koordinatorice dodatno potiču i motiviraju na angažiraniji rad u Mreži na pitanjima žena u športu.

Ključne riječi: žene, mreža koordinatorica, uspješnost projekata

UVOD

Komisije za skrb o ženama u športu Hrvatskog olimpijskog odbora osnovala je 2007. godine Mreže koordinatorica za žene u športu u nacionalnim športskim savezima i županijskim športskim zajednicama s ciljem povezivanja, provedbe istraživanja o položaju žena u športu i provedbe mjera za poboljšanje statusa žena u športu. Kao jedan od prvih zadataka pokrenuta su dva istraživačka projekta 1. »Analiza stavova i interesa hrvatskih športašica o ravnopravnosti i obrazovanju« i 2. »Analiza zastupljenosti žena na upravljačkim i stručnim pozicijama u hrvatskim športskim organizacijama«.

U ovom radu prikazana je uspješnost osnivanja Mreža i rezultati realizacije projekata odnosno rada imenovanih koordinatorica u nacionalnim športskim savezima i županijskim športskim zajednicama.

METODE RADA

U radu su prezentirani podaci o broju imenovanih koordinatorica i sudjelovanju imenovanih koordinatorica članica Mreža koordinatorica za žene u športu u nacionalnim športskim savezima i županijskim športskim zajednicama u provedbi projekata: »Analiza stavova i interesa hrvatskih športašica o ravnopravnosti i obrazovanju« i »Analiza zastupljenosti žena na upravljačkim i stručnim pozicijama u hrvatskim športskim organizacijama

REZULTATI I DISKUSIJA

Pregled imenovanih koordinatorica u nacionalnim športskim savezima

U tablici i grafikonu 1. prikazan je broj imenovanih koordinatorica u Mreži koordinatorica za žene u športu nacionalnim športskim savezima. Od 74 nacionalna športska saveza koji su članovi Hrvatskog olimpijskog odbora 49 nacionalnih športskih saveza je imenovalo svoje koordinatorice za žene u športu što iznosi 62% ukupnog broja saveza, odnosno 38% nacionalnih športskih saveza nema imenovane koordinatorice za žene u športu.

Tablica i grafikon 1. Pregled imenovanih koordinatorica u nacionalnim športskim savezima

Broj nacionalnih športskih saveza	74
Broj imenovanih koordinatorica	49

Grafikon 1.

PREGLED REALIZACIJE PROJEKTA: ANALIZA STAVOVA I INTERESA HRVATSKIH ŠPORTAŠICA O RAVNOPRAVNOSTI I OBRAZOVANJU

U tablici 2. i grafikonu 2. i 3. prikazani su postoci sudjelovanja kordinatorica u provedbi anketnog upitnika kojim su se ispitali stavovi i interesi hrvatskih športašica o ravnopravnosti i obrazovanju koji su kordinatorice trebale provesti u svojim nacionalnim športskim savezima. Od 49 imenovanih kordinatorica 25, odnosno 55% kordinatorica je provelo istraživanje u svojim nacionalnim športskim savezima i dostavilo anketne upitnike na analizu Komisiji za skrb o ženama u športu.

U ukupnom broju športskih saveza članova Hrvatskog olimpijskog odbora to iznosi 36% nacionalnih športskih saveza na temelju čijih rezultata je proveden analiza stavova i interesa hrvatskih športašica o ravnopravnosti i obrazovanju.

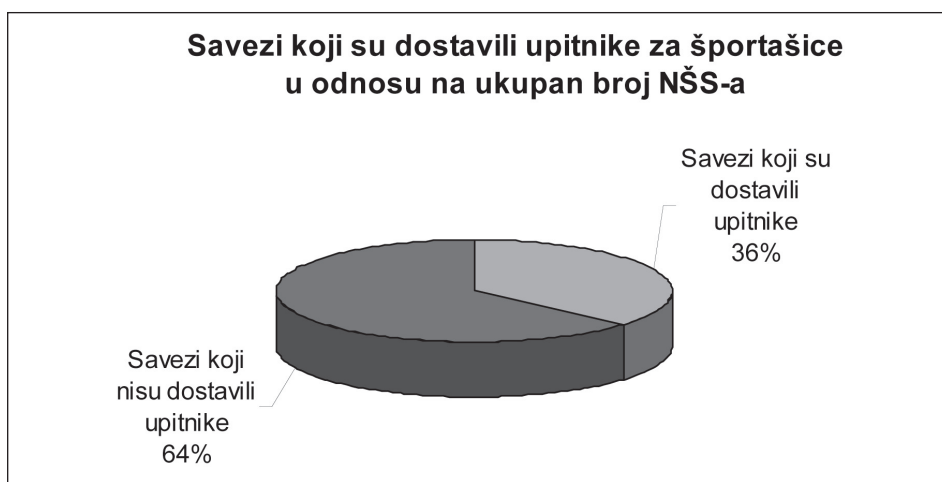
Tablica 2. i. i grafikonu 2. i 3. Pregled realizacije projekta: »Analiza stavova i interesa hrvatskih športašica o ravnopravnosti i obrazovanju«

Broj nacionalnih športskih saveza koji su dostavili upitnike	25
Broj nacionalnih športskih saveza koji nisu dostavili upitnike	24

Grafikon 2.

Grafikon 3.

PREGLED REALIZACIJE PROJEKATA: ANALIZA ZASTUPLJENOSTI ŽENA NA UPRAVLJAČKIM I STRUČNIM POZICIJAMA U HRVATSKIM ŠPORTSKIM ORGANIZACIJAMA

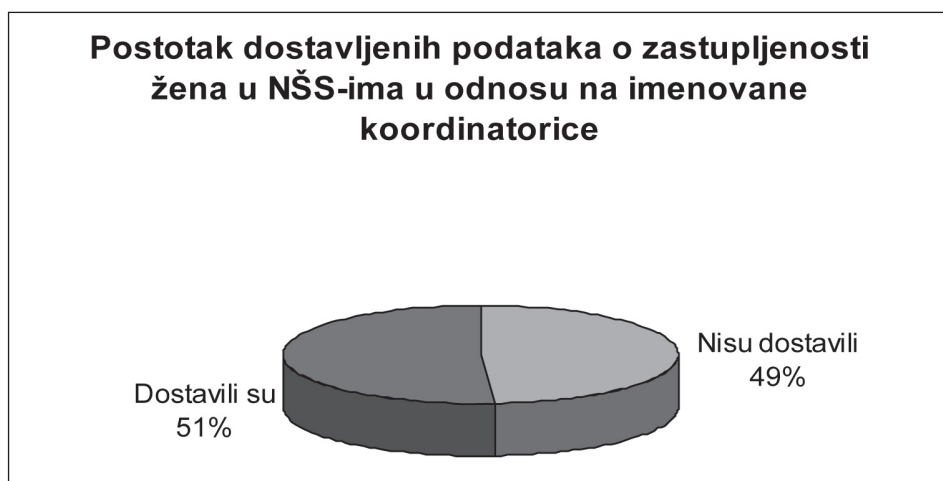
Zastupljenosti žena na upravljačkim dužnostima i u tijelima nacionalnih športskih saveza

U tablici 3. i grafikonu 4. i 5. prikazani su postoci sudjelovanja koordinatorica u provedbi anketnog upitnika kojim je ispitivana zastupljenost žena na upravljačkim dužnostima i u tijelima nacionalnih športskih saveza. Od 49 imenovanih koordinatorica 25 je dostavilo anketne upitnike o zastupljenosti žena na upravljačkim pozicijama u njihovim nacionalnim športskim savezima, odnosno 51% imenovanih koordinatorica. U ukupnom broju nacionalnih športskih saveza članova Hrvatskog olimpijskog odbora to je 34% saveza za koje su dostavljeni podaci za analizu zastupljenosti žena na upravljačkim pozicijama u nacionalnim športskim savezima.

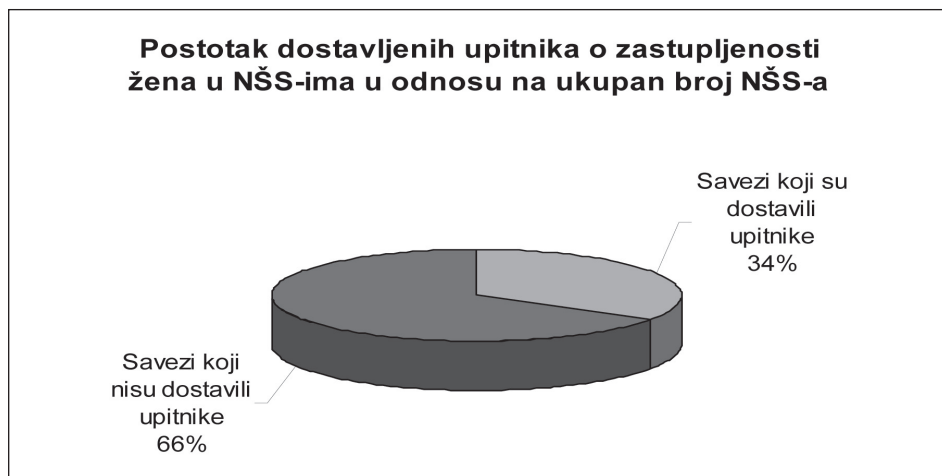
Tablica 3 i. i grafikoni 4. i 5. Pregled zastupljenosti žena na upravljačkim dužnostima i u tijelima nacionalnih športskih saveza

Broj nacionalnih športskih saveza koji su dostavili upitnike	25
Broj nacionalnih športskih saveza koji su nisu dostavili upitnike	24

Grafikon 4.

Grafikon 5.

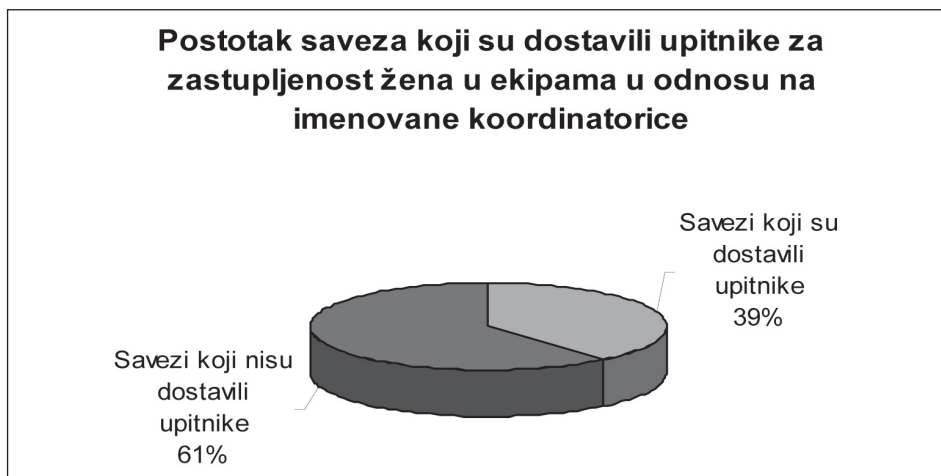
Zastupljenost žena u nacionalnim športskim ekipama

U tablica 4. i grafikonima 6. i 7. prikazan je pregled zastupljenost žena u nacionalnim športskim ekipama koje su koordinatorice za žene u športu dostavile za nacionalne športske ekipe u svojim nacionalnim športskim savezima. Upitnike je dostavilo 19 koordinatorica od ukupno 49 imenovanih (39% dostavljenih upitnika). U ukupnom broju nacionalnih športskih saveza to iznosi svega 26% saveza koji su sudjelovali u ovom istraživanju.

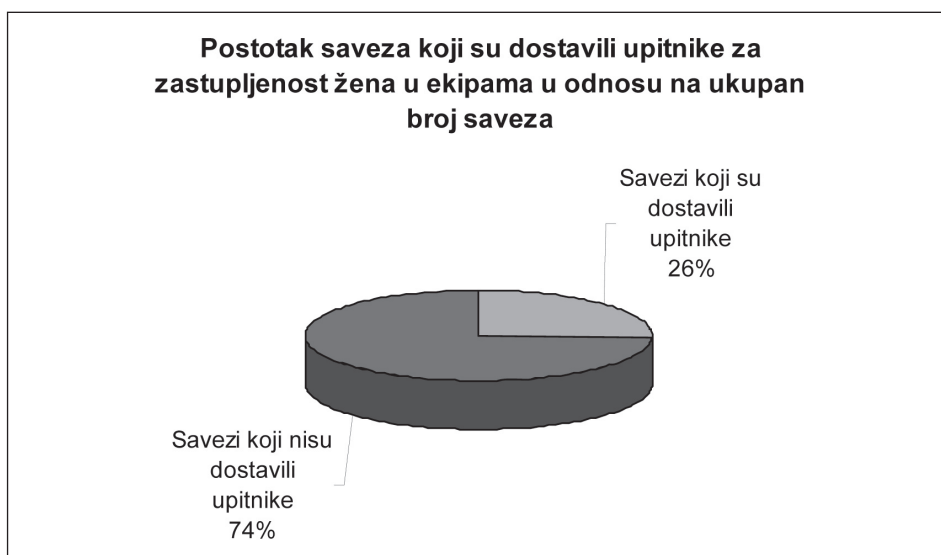
Tablica 4 i. i grafikonima 6. i 7. Pregled zastupljenost žena u nacionalnim športskim ekipama

Broj nacionalnih športskih saveza koji su dostavili upitnike	19
Broj nacionalnih športskih saveza koji su nisu dostavili upitnike	30

Grafikon 6.

Grafikon 7.

Zastupljenosti žena na upravljačkim dužnostima i u tijelima županijskih športskih zajednica

U tablici i grafikonu 8. prikazan je broj imenovanih koordinatorica u Mreži koordinatorica za žene u športu županijskih športskih zajednica. Od

21 županijske športske zajednice članice Hrvatskog olimpijskog odbora 19 županijskih športskih zajednicaja je imenovalo svoje koordinatorice z ažene u športu što iznosi 90% ukupnog broja zajednica, odnosno 10% županijskih športskih zajednica nema imenovane koordinatorice za žene u športu.

Tablica i grafikon 8. Pregled imenovanih koordinatorica u županijskim športskim zajednicama

Broj županijskih športskih zajednica	21
Broj imenovanih koordinatorica u županijskim športskim zajednicama	19

Grafikon 8.

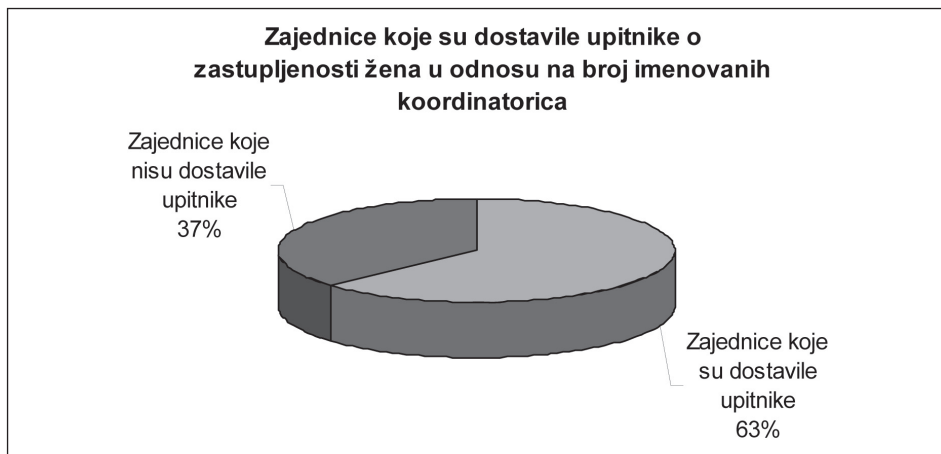

U tablici 9. i grafikonima 9. i 10. prikazani su postotci sudjelovanja koordinatorica članica Mreža koordiantorica za žene u športu županijskih športskih saveza u provedbi anketnog upitnika kojim je ispitivana zastupljenost žena na upravljačkim dužnostima i u tijelima županijskih športsih zajednica. Od 19 imenovanih koordinatorica 12 (63%) je dostavilo podatke o zastupljenosti žena u upravljanju u njihovim športskim zajednicama dok 7 ili 37% koordinatorica nije dostavilo podatke. U ukupnom broju županijskih športskih zajednica to iznosi 57% županijskih športskih zajednica za koje su dostavljeni i obrađeni podaci o zastupljenosti žena u upravljačkim strukturama tih športskih organizacija.

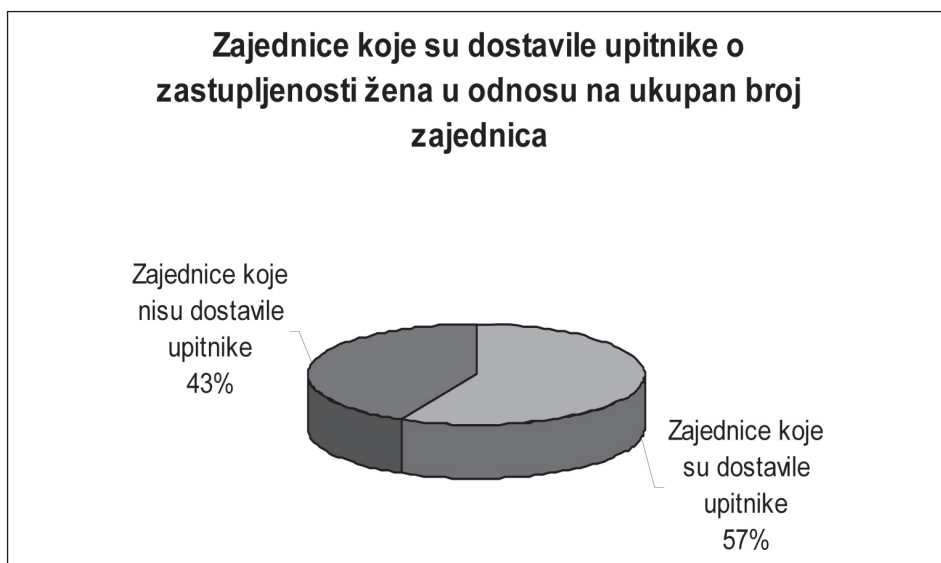
Tablica 9. i grafikoni 9. i 10. Pregled zastupljenosti žena na upravljačkim dužnostima i u tijelima županijskih športskih zajednica

Županijske športskih zajednica koje su dostavile upitnike	12
Županijskim športske zajednice koje nisu dostavile upitnike	7

Grafikon 9.

Grafikon 10.

ZAKLJUČAK

Komisija za skrb o ženama u športu Hrvatskog olimpijskog odbora osnovala je 2007. godine Mrežu koordinatorica za žene u športu u nacionalnim športskim savezima i županijskim športskim zajednicama s ciljem povezivanja, provedbe istraživanja o položaju žena u športu i provedbe mjera za poboljšanje statusa žena u športu. Kao jedan od prvih zadataka pokrenuta su dva istraživačka projekta 1. »Analiza stavova i interesa hrvatskih športašica o ravnopravnosti i obrazovanju« 2. »Analiza zastupljenosti žena na upravljačkim i stručnim pozicijama u hrvatskim športskim organizacijama« .

U Mreži koordinatorica za žene u športu nacionalnih športskih saveza imenovano je 49 koordinatorica od ukupnog broja od 74 nacionalna športska saveza člana Hrvatskog olimpijskog odbora, odnosno 62% nacionalnih športskih saveza. Od 21 županijske športske zajednice 19 ih je imenovalo svoje koordinatorice u športu, odnosno 90%.

U provedbi projekata sudjelovalo je od 39% imenovanih koordinatorica u istraživanju zastupljenosti ženau nacionalnim športskim ekipama do 63% koordinatorica u istraživanju zastupljenosti žena na upravljačkim pozicijama u županijskim športskim zajednicama opromatrano u odnosu na broj imenovanih koordinatorica.

U odnosu na ukupan broj nacionalnih športskih saveza i županijskih športskih zajednica u istraživanje je uključeno od 25% do 57% saveza i zajednica.

Cilj osnivanja Mreža bio je upravo to da se jedna osoba zaduži za kontakt i provedbu istraživanja i mjera za poboljšanje statusa žena u športu, ali još uvijek je potrebno učiniti dodatne napore u uspostavljanju funkcionalne i aktivne Mreža za žene u hrvatskom športu – od nastojanja da se imenuje koordinatorice u savezima i zajednicama u kojima još nisu imenovane, do toga da se imenovane koordinatorice dodatno potiču i motiviraju na angažiraniji rad u Mreži na pitanjima žena u športu.

STEREOTIPI I UPRAVLJANJE: ŠTO JE »LEADERSHIP«?

Sažetak

Definiranje pojma vođe u nekom procesu i modela vođenja kao oblika prilagodbe specifičnome okružju u kojem se proces odvija. Kvalitete koje – usprot stereotipu – ženu pokazuju kao efikasnoga lidera.

Ključne riječi: upravljanje, vođa, sljedbenici, proces, efikasnost, žena kao lider

UVOD

Engleska riječ »leadership« kod nas se prevodi kao **vodstvo, vođenje, upravljanje**. Sama riječ: **vodstvo, vođenje** a što je primjerenije našim potrebama u smislu prijevoda, **označava i značenje i osnovne elemente**, odnosno sudionike:

- postoji dakle neki **proces**
- postoji dakle netko tko vodi taj proces, **vođa**, lider, i
- postoji sudionik, **sljedbenik**, onaj koji je vođen, ili više njih.

Leadership – vođenje, upravljanje je proces utjecaja, rezultat činjenice da sljedbenik, onaj koji je vođen, percipira i pridaje određenu važnost karakteristikama, ponašanju i nastupu vođe. (prof. dr. John Antonakis)

Pri tome nema ograničenja u smislu odvijanja procesa – proces može postojati u svim poznatim djelatnostima: u gospodarstvu, tehnicima, društvenoj nadgradnji pa tako i u sportu. Za modernu filozofiju leadershipa nije presudno područje odvijanja procesa, ta filozofija razmatra odnose vođe i sljedbenika, utvrđuje utjecaj ponašanja pojedinih sudionika u procesu na rezultate procesa i pokušava odrediti važnost pojedinog nastupa, ponašanja i primijenjenih metoda sudionika za normalno odvijanje i optimalizaciju rezultata po pojedinom procesu.

Kad se o sportu govori zanimljiva su dva procesa, naizgled različita. Prvi je samo odvijanje igre u kojoj se vođi, lideru daje vrlo veliki značaj. Drugi je sve ono što podrazumijevamo pod sportskim menadžmentom u kojem opet leadership ima jednako važno značenje.

VOĐA

Vođa, lider nekog procesa osnovne ciljeve mora vidjeti u :

- vođenju procesa u interesu onog koji ga slijedi bilo da ga slijedi pojedinac, grupa ili organizacija).
- vođenju procesa u pravcu boljitka za širu zajednicu i
- vođenju procesa na moralno prihvatljiv način.

Pri tome efikasni i dobri vođe:

1. procjenjuju sadašnje stanje, utvrđuju raspoložive resurse organizacije i ljudstva i stvaraju viziju rezultata. Vizija mora pobuditi interes sljedbenika koristeći primamljive i realističke argumente.
2. slikovito prezentiraju viziju uz razumnu dozu idealizacije da bi kod sljedbenika stvorili poistovjećivanje s vođom, privrženost i primamljivost,
3. oko vizije stvaraju atmosferu pouzdanosti oblikujući strateški i taktički plan realizacije vizije pružajući tehničku stručnost i socioemocionalnu podršku.

Tako postupajući prvotna vizija postaje stvarnost.

Dobar vođa mora biti majstor komunikacije i u svojim nastupima:

- demonstrirati svoje moralno uvjerenje
- usredotočiti se na kolektiv
- često koristiti analogije i metafore
- povezivati prošlost, sadašnjost i budućnost
- koristiti dinamiku, ponavljanje, kontrast u govoru
- postavljati ambiciozne ciljeve i stvarati uvjerenje da su oni ostvarivi
- preuzimati rizik
- naglašavati količinu žrtve i stvarati osjećaj urgentnosti itd.

Koje će metode vođenja vođa primijeniti i kada, ovisi o mnogim okolnostima. Ovisi svakako o vođinim sposobnostima, o njegovoj procjeni raspoloživih resursa, a svakako i o području u kojem se projekt realizira.

MODELI VODSTVA

Razlikujemo nekoliko modela, odnosno nekoliko vrsti vodstva i to:

1. transformacijsko vodstvo;
2. instrumentalno vodstvo;
3. transakcijsko vodstvo; i
4. slobodno ili *laissez-faire* vodstvo.

1. Transformacijsko vodstvo

- motivira sljedbenika da dosegnu visoku razinu izvođenja zadataka;
- podiže njihovo samopouzdanje i transformira sljedbenike da dosegnu ideal;
- vođeno je vrijednostima;
- pri tome se razvija kolektivna pripadnost, poistovjećuje sljedbenik i vođa i stavlja fokus na pitanja **što i zašto** (npr. što treba učiniti).

Transformacijsko vođenje obično obuhvaća pet čimbenika:

1. idealizirati karizmu vođe: vođa mora biti siguran i pouzdan;
2. idealizirati vođino ponašanje: ponašanje mora biti oslonjeno na etiku i moral;
3. inspirativnom motivacijom stvoriti atmosferu da je vizija ostvariva;
4. intelektualnom stimulacijom poticati sljedbenikovo kreativno razmišljanje i sagledavanje problema na drugačiji način;
5. razvijati važnost individue, sljedbeniku stvoriti osjećaj važnosti u ostvarenju vizije.

2. Instrumentalno vodstvo

- nije vođeno vrijednostima (kao kod transformacijskog).
- usmjerava pažnju na efikasnost organizacije kao cjeline;
- vođa ima stručnost i znanje ali se sljedbenici ne transformiraju u vođu, već se efikasnost pojedinca promatra u funkciji izvršenja zadatka;
- fokus je na pitanjima **što i kako** (treba učiniti).

Instrumentalno vođenje podrazumijeva faktore kao:

1. promatranje okruženja,
2. formuliranje strategije,
3. usklađivanje načina postizanja cilja i samog cilja, i
4. ocjena ishoda.

3. transakcijsko vodstvo

- vodstvo u kojem dolazi do razmjene između vođe i sljedbenika;
- fokus je na obostranoj, uzajamnosti;
- ojačava željene oblike ponašanja. Za kooperativnost se dodjeljuje nagrada, a neprihvatljivo ponašanje se sankcionira.

4. *Laissez-faire* ili slobodno vodstvo

- nije ni transakcijsko, ni instrumentalno, ni transformacijsko;
- ovdje se odgovornost napušta kao mjerilo ponašanja.

Koja vrsta vodstva će se primjenjivati ovisi o konkretnoj situaciji, te – naravno – o sposobnosti i vještini vođe, lidera. **Transformacijsko vođenje** koriste najčešće treneri ekipa i u elementima takvog vodstva pokušati sportsku ekipu usmjeriti ka podizanju razine energije sljedbenika. **Instrumentalno vođenje** primjerenije je sportskom menadžerstvu jer sportske organizacije uglavnom ovise o zbivanjima u okruženju. **Transakcijsko vođenje** primjerenije je profesionalnom sportu u kojem je nagrada osnova motivacije, a **slobodno vodstvo** obuhvaća sve ostalo.

ZAKLJUČAK

Kod nas postoje predrasude prema ženskim liderima stoga žene koje preuzimaju vlast moraju pokazati snažan karakter i demonstrirati više sposobnosti da bi postale lideri. Prema tome su žene kompetentniji lideri jer:

- više nagrađuju ljude;
- manje kažnjavaju ljude;
- transformiraju se lakše;
- karizmatičnije su;
- kreativnije su;
- uvažavaju više.

Ana Sršen

Članica Komisije za skrb o ženama o športu

VAŽNOST SPOLA I KULTURNOG NASLJEĐA

Sažetak

Tekst se bavi temom na koji način kulturno nasljeđe definira položaj žena u društvu tj. pojavnost ženskih lidera u svim segmentima društva.

KLASIFIKACIJA KULTURNOG NASLJEĐA

Prof. dr. Johan Atonakis, sa lausanneskoga Fakulteta biznisa i ekonomije opisao je spolne uloge viđene kroz optiku kulturnoga nasljeđa. U najširem smislu, kulturno nasljeđe je ono koje oblikuje naša očekivana ponašanja vezana uz spolove. Antropolozi su klasificirali kulturno nasljeđe kao:

- patrijarhalno – muskulino (muško)
- matrijarhalno – feminilno (žensko)

Potrebno je objasniti način kako su žene i muškarci integrirani u društvo i koje funkcije obnašaju u društvu. U patrijaharnom društvu, pretpostavlja se da muškarci dominiraju, prodorniji su, ambiciozniji, samosvjesniji; dok su žene pokorne, sućutne, uvidavne, privržene, odgojiteljice. Primjer: ako je kontekst patrijarhalan: promatrač će očekivati muške osobine za uspješnost vođe. Ženski stereotipske osobine ne pristaju postignućima muški orijentiranih osobina (samostalnost, natjecateljski duh, samopouzdanje, ambicija), prema čemu se od žena očekuje neuspjeh.

Opisana pravila spriječavaju žene da postanu vođe jer one imaju karakteristike koje nisu sukladne vođama. Propisana očekivanja spriječavaju žene da budu dobro ocjenjene ako se ne ponašaju na muški primjeren način – jer ugrožavaju očekivanja. Na taj način očekivanja postaju norme.

Što dovodi do ovakvih predrasuda? Ako očekujemo »nešto« onda imamo informaciju baziranu na očekivanjima (da bismo održali konzistenciju). Dobra izvedba (predrasuda) je neočekivana pa se uzima s rezervom (npr. pripri-

suje se vanjskim razlozima: sreći, timu, i sl.). Slaba izvedba se očekuje pa joj se pripisuju unutrašnji faktori (npr. »ženske« karakteristike). Na ovaj način, očekivanja su potvrđena (da bi održali spoznajnu konzistenciju).

Generalno, liderstvo je definirano prema muškim stereotipovima, osobito u muški orijentiranim društvima.

RODNA POLITIKA U TRANZICIJI

Prisilna emancipacija, odnosno lažna jednakost, zasniva se na visokom udjelu žena u radnoj snazi u socijalističkim zemljama. Međutim, u tranziciji se promjene u političkoj i javnoj sferi događaju s neznatnom ili nikakvom participacijom žena uz odsutnost rasprave o preobrazbi obiteljskih uloga. Štoviše, ekonomske promjene odigravaju se na štetu žena koje sačinjavaju neproporcionalan udio u nezaposlenima. Žene su na tržištu na dnu ljestvice dok su istodobno odgovorne za brigu o djecu i kućanstvu. Tradicionalni zahtjevi patrijarhalne moći očituju se:

- poticajima za rađanje djece
- zakonskim restrikcijama abortusa

Ali žene su ambiciozne i dokazuju da imaju potencijal isto kao i muškarci, što se vidi i u primjeru bivše britanske premjerke Margaret Thatcher. Istodobno žene pokušavaju pronaći alternativni put do leaderskih pozicija, odnosno nametnuti nove standarde, suprotne ustaljenim muškim metodama. Žene koje žele biti vođe moraju raditi dva puta više nego muškarci!!!

ISTRAŽIVANJE PORTALA *MOJ POSAO* (2005)

Muškarci imaju 19,4% višu plaću od žena. Najveća spolna razlika je u struci ing. informatike – muškarci imaju 56,1% višu plaću od žena. Plaće rastu s razinom odgovornosti: osobe s više od 100 podređenih imaju 27,8% veću plaću od prosječne. U ovoj kategoriji, muškarci imaju 47,7% višu plaću od žena. Žene se više cijene kao operativni lideri, ali ne i kao rukovodeći, vrhunski lideri. Jedino u situaciji kad je žena nepobitno i izrazito kompetentna onda je i nagrađena.

Citat često pripisan Maureen Regan jezgrovito rezimira status quo o trenutnoj jednakosti među spolovima, a ujedno pokazuje na nejednak tretman individualnog promatrača: *»Znati ću da je jednakost nastupila kada budemo mogli izabrati u ured žene koje su nekompetentne kao neki od muškaraca koji se već nalaze tamo.«*

TEMA ZA RADIONICU

Diskusija se provodi u grupama od 10 do 12 sudionica, na temu: »Izazovi s kojima se susreću žene vođe u sportskom okruženju te na koji način ih riješiti«. Nakon što članice iznesu svoje mišljenje svaka od grupa donosi svoj zajednički zaključak.

Literatura:

1. Funk, N., Mueller M. (ur.), Gender Politics and Post-Communism. Reflections from Eastern Europe and the Former Soviet Union, Routledge 1993, New York, 349 str.

KARIJERA U SPORTU NAKON SPORTSKE KARIJERE

UVOD

Prije gotovo osam mjeseci, zahvaljujući komisiji za skrb o ženama u sportu i HOO-u imala sam priliku sudjelovati na međunarodnoj konferenciji »Žene i sport« koja je održana u Uzbekistanu. Osim što sam u četiri dana upoznala i sklopila prijateljstva sa velikim brojem mladih žena sportašica i sportskih djelatnica, imala sam priliku, prvi puta od završetka sportske karijere, predstavljati svoju zemlju u drugačijoj ulozi od one na koju sam navikla. Umjesto na tatamiju u borbi za medalju, u druženju i izmjeni iskustava borila sam se za što više informacija koje bi pomogle sportašicama u Hrvatskoj da, ako to žele, nakon sportske karijere ostanu u sportu, i to u ulozi kojoj žele, za koju su školovane i na mjestu gdje bi u najvećoj mjeri mogle pridonijeti razvoju sporta u našoj zemlji.

ŽENE I SPORT

Na spomenutoj konferenciji prisutne su bile sportašice i sportske djelatnice iz Tajpeha, Malezije, Mianmara, Latvije, Irana, Kenije, Čilea, Kazahstana i naravno Uzbekistana. Teme su bile brojne i različite, od toga kakvo je stanje sportašica tijekom i nakon sportske karijere u pojedinim zemljama, do toga kako se žene u sportu Uzbekistana kroz sport bore protiv droge, kriminala i side koji su im trenutno najveći problem. Međutim prvo izlaganje, gdje Natalije Sipovich, predsjednice komisije žene u sportu Olimpijskog vijeća Azije, ostavilo je najveći dojam na sudionice i samim tim potaklo i naviše diskusija. Potaknula je i ovu radionicu. Ona je naime iznijela trenutno stanje u Uzbekistanu i kako je do njega došlo. Osobno sam ostala zapanjena rezultatima koje su postigli. Unatoč tome što mi je situacija u Hrvatskoj jako dobro poznata, što kroz rad Komisije, što iz osobnog iskustva, nadala sam se da je kod nas situacija ipak bolja nego u zemlji koja je do nedavno bila dijelom Sovjetskog

Saveza, u zemlji u kojoj religija, kulturno nasljeđe i tradicija još uvijek imaju snažan utjecaj na društvo.

Naime, Uzbekistan je jedna od 30% zemalja svijeta koja je uspjela doseći preporučenu kvotu od 20% žena na rukovodećim pozicijama u sportu, koju je Jacques Rogge smatrao minimalnom još na početku svog mandata, kada je shvatio da žena u sportu nakon završene sportske karijere gotovo i nema. Ne samo da su dosegli kvotu, već trenutno imaju 22% žena na rukovodećim funkcijama u sportu, a sa sistemom koji su postavile taj broj još raste. I to u trenutku kada svega 30% zemalja svijeta ima postignutu kvotu i kada je na mjestu predsjednica nacionalnih olimpijskih odbora sjedi svega nekoliko žena. Kako je moguće da je po ovom pitanju naprednija i uspješnija zemlja koja se smatra patrijarhalnom, nego velik broj zemalja »razvijenog« zapada? Vrlo jednostavno. Cijeli projekt shvatile su vrlo ozbiljno i odlučile promijeniti situaciju.

SUSTAV U UZBEKISTANU

Na samom početku imale su, očekivano, raznih poteškoća. Naime u populaciji Uzbekistana je 40 milijuna žena, najveći dio živi u ruralnim područjima, velik broj ih je nepismen, a u nekim dijelovima zemlje bavljenje sportom za djevojke jest sramota. Shvatile su da će, ako žele doći do rezultata morati krenuti u akciju na svim mogućim područjima.

Krenule su sa promocijom koliko bavljenje sportom od najranije do najstarije dobi pozitivno utječe na zdravstveni status. Tako je neki oblik sporta i rekreacije prisutan od vrtića, osnovnih i srednjih škola, preko radnih mjesta do staračkih domova i ruralnih zajednica. U relativno kratkom roku izgrađen je velik broj sportskih objekata, i u najzabačenijim predjelima i svi navedeni oblici sporta potpuno su besplatni za sudionike i sudionice. Talentirana djeca u određenim sportskim granama imaju mogućnost školovanja i treniranja u školama koje će im dati najbolje od edukacije i sportskog napretka. Promovira se sport na svim razinama, no vrhunski sportski uspjesi maksimalno su iskorišteni u promociju sporta i sportaša koji su ih postigli. Sportski uspjesi sportašica medijski se prate kao i uspjesi njihovih muških kolega. Nekoliko članica komisije za žene i sport Uzbekistana su novinarke čija je zadaća gotovo svakodnevna promocija žena u sportu u svim oblicima medija. Također se vrlo često organiziraju susreti vrhunskih sportaša i djece u školama širom zemlje kako bi se djeca mogla identificirati sa nekom sportašicom ili sportašem, što opet dovodi do popularizacije sporta uopće, ali i sporta među djevojčicama. U takvim susretima djevojčice iz sredina gdje »sport nije za djevojčice« mogu

dobiti motiv i vjeru u sebe, da i one mogu postići nešto takvo ako budu marljive, disciplinirane i uporne. Sva djeca dobivaju saznanje da uspjeh nije rezerviran za nekog drugog, već da su vrhunske sportašice i sportaši, baš poput njih, jednom bili djeca nesigurna u sebe i svoje mogućnosti.

Istovremeno je donesena uredba da u svakom okrugu jednu ili više funkcija na rukovodećim pozicijama u sportu treba obavljati žena, koja je ili bila sportašica, ili je obrazovana za tu funkciju ili oboje. U svakom slučaju kada dolazi na određenu poziciju žena ima potrebna saznanja o sportu jer je u većini slučajeva sama okusila sport i sada odlučila ostati u njemu i korištenjem svojih iskustava pomoći sportašicama. Tako da već sada u svakom okrugu imaju situaciju da ako je muškarac predsjednik sportske zajednice, žena je njegova zamjenica i obrnuto. Nije rijedak slučaj da su te osobe politički vrlo aktivne. Tako je gđa Svetlana Inamova, ne samo predsjednica komisije «Žene i sport Uzbekistana» već i zamjenica ministra vanjskih poslova Uzbekistana. Gđa. Inamova smatra da je promocija žena u sportu, žena vrhunskih sportašica i njihovih rezultata, žena kao promicateljica rekreacije, žena kao lidera u sportu, osnova, te da je to – uz edukaciju o pravima i mogućnostima – ključni način da žene dođu u sport i ostanu u sportu nakon sportske karijere. Za sada takav sustav nesumnjivo donosi rezultate.

TREKUTNO STANJE U HRVATSKOJ

I dok se u Uzbekistanu trude dobiti djevojke u neki oblik rekreacije ili sporta, mi imamo sasvim drugačijih poteškoća. U Hrvatskoj je posve normalno da se djevojke uključuju u sport ili rekreaciju, i to u svim dijelovima lijepe naše. A zahvaljujući tome što smo iznimno talentirana sportska nacija, i što u srcu imamo dozu »dišpeta«, ne nedostaje velikih sportskih rezultata sportašica. Naročito proteklih desetak godina u kojima smo bili svjedoci zaista iznimnih rezultata i zaista iznimnih sportašica. Neke nas i danas redovito razvesele svojim uspjesima. No, gdje su one o kojima više ne slušamo? Jesmo li bili informirani o baš svim uspjesima naših sportašica? Gdje su nestale vrhunske sportašice, što rade, zašto su prekinule sportsku karijeru i grade li sad neku drugu karijeru u sportu, ili su jednostavno nestale iz sporta? Ako nisu nastavile karijeru u sportu, zašto nisu? Što danas radi Đurđica Bjedov, zašto je Janica Kostelić otvorila kozmetički salon umjesto škole skijanja, gdje je Barbara Jelić, Miet Filipović i cijela jedna generacija uspješnih i educiranih taekwondoistica? Da li je moguće da su sve one, i mnoge druge, jednostavno odlučile povući se u potpunosti iz sporta i pospremiti dio svog života u staru škrinju, ili su otišle iz nekog sasvim drugog razloga? Naša iskustva i promi-

šljanja najvrjednija su za napredak i poboljšanje trenutnog stanja – nedostatka vrhunskih sportašica i školovanih žena na upravljačkim i trenerskim pozicijama. Iz tog razloga molim vas da pokušate dati odgovore na slijedeća pitanja i naravno kažete koje su vaše ideje za postizanje najboljih rezultata, kako bi što više vrhunskih sportašica, od kojih je velik broj i kvalitetno educiran, nastavio karijeru u sportu, nakon sportske karijere.

Pitanja:

1. Koji je po vašem mišljenju glavni razlog zbog kojeg sportašice ne nastavljaju svoju karijeru u sportu?
2. Smatrate li da bi žene kao trenerice, te na upravljačkim pozicijama mogle dati više sportu od svojih kolega? Zašto i kako?
3. Što možemo učiniti kako bi društvo shvatilo i prihvatilo činjenicu da medalja vrijedi jednako bez obzira bila ona »muška« ili »ženska« ?
4. Koje još mjere može poduzeti ova komisija kako bi pomogla sportašicama da ostanu u sportu i nakon sportske karijere?

Mimi Vurdelja

Voditeljica programa prehrane i zdravstvene skrbi vrhunskih športaša,

Hrvatski olimpijski odbor

Članica Komisije za skrb o ženama u sportu

SISTEMATSKI PREGLEDI ŠPORTAŠICA

Analiza i komentar

Sažetak

Znanost danas nesumnjivo prati ostvarivanje rezultata u **vrhunske** sportu. Naime, Međunarodni olimpijski odbor (IOC) u svom izdanju Športsko-medicinskog priručnika (Sport Medicine Manual) jasno navodi da je za ostvarivanje željenog športskog rezultata športašu potreban **tim** stručnjaka. To su liječnik, fizioterapeut, fiziolog, psiholog, maser, nutricionist, športašev trener, ortoped za stopala, okulist, biokemičar, kondicioni trener, zubar. Dakako ovaj tim stručnjaka nema u vidu samo postizanje vrhunskog rezultata već očuvanje športaševa **zdravlja**, prije svega.

Da bi se došlo do vrhunskog rezultata, športašu je – osim tima stručnjaka – potrebno još nekoliko nekoliko bitnih čimbenika:

1. rad, rad, rad – treniranje
2. odmor ili tzv. tihi trening
3. prehrana
4. psihološka priprema
5. športska farmaceutika
6. športska pomagala.

Da bi pratili športašicu/športaša u svim njegovim fazama – treningu, natjecanju, oporavku, na putovanjima – moramo im napraviti programe prehrane i to tzv. ciljane individualne programe prehrane. To radimo kroz Ured za prehranu športašica/športaša koji vodi stručnjak za prehranu i kroz koji prolaze svi vrhunski športaši i športašice. Programe prehrane izrađujemo na temelju:

- a) liječničkih sistematskih pregleda
- b) uključujući laboratorijsku analizu krvi i urina
- c) sportaševog programa rada – treniranja.

Pored toga izuzetno je važno voditi računa: o spolu, starosnoj dobi, vrsti športa. Žene imaju znatno manje vode nego muškarci, ali imaju više masti i bolju iskoristivost bjelančevina. Sva ta saznanja zajedno sa liječničkim i laboratorijskim nalazima mogu pridonijeti unapređenju razvoja športašice i omogućiti da žena tijekom i nakon športske karijere bude zdrava.

Liječnički su pregledi obvezni za sve vrhunske sportaše. Donesena je odluka da na velika natjecanja – Olimpijske igre, svjetska prvenstva i sl., i to u svim dobnim skupinama – ne može otići niti jedan sportaš-športašica koji nije **zdravstveno pregledan**. Jednako tako valja naglasiti da posebnu pozornost obraćamo na zdravstveno praćenje mladih športašica, jer sustavnim zdravstvenim praćenjem u mnogome možemo utjecati na njihov kvalitetni razvoj, ljepši i bolji rast te, dakako, na njihov športski rezultat.

Poznato je da svako bavljenje športom posebice **vrhunskim** nosi i mogućnost ozljeđivanja. S druge strane ima i onih športašica i sportaša koji su naprosto skloni ozljeđivanju – imaju lošiju kvalitetu tetiva i ligamenata. Sve to upućuje na potrebu kontinuirane zdravstvene skrbi i edukacije o odgovarajućoj prehrani. U Programu individualne skrbi o mladim športašicama obvezan je sistematski liječnički pregled. On nam omogućuje da već u najranijoj dobi, ukoliko postoje naznake zdravstvenih tegoba, reagiramo odgovarajućom zdravstvenom rehabilitacijom i odgovarajućom prehranom i omogućimo sportašima optimalan razvoj. I to kako u športskom smislu, tako prije svega u zdravstvenom pogledu.

SISTEMATSKI PREGLEDI I ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Zdravlje športašica – ulog je u poslu kojim se športašice bave, a to je **šport**. Pored toga poznato je da svako bavljenje fizičkom ili tjelesnom aktivnošću nosi i mogućnost ozljeđivanja. Stoga su ne manje važni **sistematski pregledi/zdravstvena zaštita** športašica koji nam nam pored:

- procjene općeg zdravstvenog stanja športašice/športaša omogućavaju i
- pravovremeno otkrivanje patoloških stanja koja umanjuju ili onemogućavaju sposobnost športašice bavljenja športom,
- praćenje biološke zrelosti u odnosu na kronolšku dob kod mladih dobnih skupina procjenjujući na taj način sportaševe daljnje mogućnosti u športu.

Pred športskog se liječnika postavlja obveza da izvrši sustavne preglede športašica/športaša i da na taj način kontinuirano prati njihovo zdravstveno stanje, od pravovremenog uočavanja najmanjih nepravilnosti do otkrivanja bolesti koje predstavljaju rizik za bavljenje vrhunskim športom.

U Hrvatskom olimpijskom odboru zadnjih nekoliko godina pitanje sistematskih pregleda športašica/športaša i njihovu zdravstvenu zaštitu riješili smo u suradnji s Ugovornom zdravstvenom ustanovom – poliklinikom »Sunce«. Sve športašice/športaši koje participiraju u Olimpijskom programu HOO i Programu individualne skrbi imaju obvezu najmanje jednom godišnje obaviti sistematski zdravstveni pregled koji uključuje: 1. opći internistički pregled, 2. ginekološki pregled, 3. kardiološki pregled, 4. radiologiju, 5. osnovne laboratorijske pretrage. Dakako, tu su i uobičajena antropometrijska mjerenja i funkcionalna ispitivanja, nužna za dijagnosticiranje zdravstvenog statusa športašice/športaša. Analizom 50-ak nalaza sistematskog pregleda športašica uočili smo da:

- a) oko 60% športašica ima niže vrijednosti željeza (Fe) od poželjnih vrijednosti; i
- b) imaju vrijednost pH=5, što ukazuje na kiselost organizma
- c) a oko 40% pregledanih športašica ima povišene vrijednosti ureje, što ukazuje na moguću dehidriranost njihova organizma, dok je oko 5% športašica imalo više razine urata.

Ostali nalazi – ultrazvuk srca i abdomena, kao i opći internistički i ginekološki nalazi bili su uredni. Stoga ćemo se u **analizi** zadržati na ovim parametrima koji su pokazali odstupanja.

NISKE ILI NIŽE RAZINE ŽELJEZA

Poznato je da je željezo ili mineral ‘anemija’ nužno potrebit: za stvaranje hemoglobina – crvenih krvnih tjelešaca čija je temeljna zadaća prijenos kisika do tkiva i tjelesnih stanica. Željezo je kao sastavni dio mišićnog enzima – mioglobina – nužan u optimalnim ili poželjnim razinama. Valja reći da su važne zalihe željeza pohranjene u jetri, koštanoj srži i slezeni i stoga je nužno potrebno skrbiti o željezu i njegovim zalihama. Simptomi nedostatka željeza: **umor** i letargija, oslabljeni apetit, smanjenje fizičke i radne mogućnosti, smanjenja otpornost organizma. Mogući uzroci nedostatka željeza su neodgovarajuća prehrana, loša ili poremećena apsorpcija, gubitak krvi, stanje povećanih potreba (djeca, adolescenti, žene u reproduktivnom razdoblju – trudnice, vegetarijanci i **športaši**). Prirodni izvori željeza su: jetrica, crveno

meso, tuna, oštrige, bundeva, zob, mahunarke, smokve, kvasac, cikla, šumska borovnica.

Moramo naglasiti da kod izrazito niskih razina željeza valja posegnuti za dopunskim uzimanjem, uz prisustvo vitamina C, folne kiseline, vitamina B12, kako bi se željezo optimalno resorbiralo. Savjetujemo da se tijekom dana piju i sokovi od cikle i šumske borovice, kupine i sl. koji kao bogati izvori željeza mogu u mnogome doprinjeti uspostavljanju poželjnih razina željeza.

KISELO-LUŽNATA URAVNOTEŽENOST ORGANIZMA

Nutriciolozi, stručnjaci za prehranu, smatraju da je kiselolužnata uravnoteženost organizma danas presudan čimbenik optimalnog zdravlja (vrijednost pH = 6 do 6,5). Pojavu kiselosti može uzrokovati:

- previše mesa u prehrani
- zagađenost okoliša
- kisele kiše (tjeraju minerale u niže slojeve zemlje)
- rezanje, kuhanje i pripremanje hrane
- pijenje premale količine tekućine
- alkohol i pušenje
- stres
- visoke temperature i previše znojenja.
- uzimanje lijekova (posebice salicilata)

Najbitniji unutarnji faktori pojave kiselosti:

- brzo jedenje hrane s puno gutanja zraka
- probavne tegobe, nadutost, plinovi
- kronične bubrežne tegobe
- diabetes mellitus
- upalna stanja/povišena tjelesna temperatura
- uobičajen i lokalni nedostatak kisika.

Posljedice kiselosti organizma:

- tegobe lokomotornog sustava, bolna leđa, osteoporoza, reumatske bolesti
- tegobe probavnog sustava-gastritis, upale....
- kronični umor, pospanost, nedostatak energije
- depresivnost
- bolesti srca i krvožilnog sustava

- glavobolja i migrena
- karijes, paradentoza
- bubrežni disbalans
- giht, ulog ili urički artritis
- smanjena izdržljivost i krutost mišića
- nizak prag boli.

Stručnjaci za prehranu sugeriraju: jesti valja manje mesa, mliječnih proizvoda i slastica, a znatno više voća i povrća. Treba žurno uravnotežiti crijevnu bakterijsku floru, uzimanjem pro- i pre-biotika kao i ostalih fermentiranih mliječnih proizvoda. Nužno je potrebito organizam **žurno** detoksicirati te započeti s uzimanjem kvalitetnog multiminerala.

DEHIDRIRANOST

Poznato je **voda** čini oko 60–70% našeg organizma. Od 5 litara krvi oko 85% je voda. Voda čini više od 80% mozga, zatim voda čini oko 75% srca te oko 70% mišića. Možda niste znali, ali voda čini oko 22% kostiju i 10% zuba.

Voda je uključena u mnoge procese probave i apsorpcije; cirkulacije i izlučivanje nutrijenata. Voda je u našem tijelu otapalo i podmazivač zglobova, te prijenosnik hranjivih tvari u tkiva, krv i stanice. Voda rashlađuje i osvježava i održava optimalnu tjelesnu temperaturu. I ne manje važno voda otklanja toksine i nusprodukte iz tijela i na taj način ima snažan detoksicirajući učinak.

Športašice i svi tjelesno aktivni trebaju znati, da pijeње dovoljno **vode**:

- a) uklanja pojavu grčeva u mišićima i prevenira pojavu umora i iznemoglosti,
- b) **reducira pojavu upala**, jer pijenjem dovoljno vode i poticanjem uriniranja otklanjamo otpadne tvari i smanjujemo mogućnost upale mokraćnog mjehura i pojavu bubrežnih infekcija,
- c) održava redovitu probavu, crijeva bolje rade i nema zatvora.
- d) **Održava optimalnu koncentraciju**. Gubitkom tekućine opada krvni tlak i smanjuje se opskrba mozga kisikom. Javlja se **umor** i **dekoncentracija**.
- e) **Održava kvalitetnu cirkulaciju**. Gubitkom tekućine, krv se ‘zgušnjava’, gube se natrij i drugi elektroliti te dovode do zbrke u osjetljivom kemijskom i elektrolitskom sustavu tijela.
- f) **Reducira infekcije**. Dehidracija usporava tok limfe i čini tijelo manje otpornim na infekcije.

g) **Sprječava pojavu glavobolje.** Kontinuiranim pijenjem vode omogućujemo dobar rad mozga.

Stoga športašicama savjetujemo: pijte dovoljno **vode** i to uvijek u malim gutljajima, nikako na iskap. Svoju tjelesnu težinu podijelite sa 8 i dobit ćete broj čaša od 2 dl vode koliko tijekom dana trebate popiti.

ZAKLJUČAK

Cilj zdravstvene zaštite športša i ostalih sudionica u športu je očuvanje i unapređenje **zdravlja** kao uvjet napretka i afirmacije u športu, bez štetnih posljedica, uz mogućnost prava na zdravstvenu zaštitu. Zdravstvena zaštita treba pridonjeti unapređenju i održavanju stupnja zdravlja funkcionalnih, motoričkih i radnih sposobnosti, te psihičkom i socijalnom blagostanju, prevenciji ozljeda i oboljenja uzrokovanih rizičnim faktorima športa, uključivanjem športšaice/športša u one oblike i stupnjeve opterećenja koji su primjereni njihovim fiziološkim i psihičkim mogućnostima.

Danas u okviru športske medicine sustavni pregledi športša zauzimaju izuzetno važno mjesto. Koliko za djecu, koja tek ulaze u šport i koja se tek pripremaju za povećane tjelesne napore, toliko i za već afirmirane profesionalce. **Sustavni pregledi predstavljaju nezaobilaznu stepenicu u njihovom športskom razvoju i djelovanju.**

Literatura:

1. International Olympic Committee, Medical Commission, Sport Medicine Manual, Lausanne 2000.
2. Narodne novine, broj 111. od 22. listopada 1977, Zakon o športu.
3. Narodne novine, broj. 43, od 19 ožujka 2003. Specijalizacija: Medicina rada i športa u trajanju od 48 mjeseci.

ZAKLJUČCI

UVOD

Komisija za skrb o ženama u športu Hrvatskog olimpijskog odbora u suradnji s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa održala je Međunarodni seminar pod nazivom »Športašica: od rezultata do karijere u športu« na temu ravnopravnosti spolova u športu s posebnim naglaskom na karijeru u športu nakon natjecateljske karijere. U sklopu seminara prezentirani su rezultati analiza koje je Komisija za skrb o ženama u športu Hrvatskog olimpijskog odbora – u suradnji s Mrežom koordinatorica za žene u športu u nacionalnim športskim savezima i županijskim športskim zajednicama – provela u okviru sljedećih projekata:

1. »Analiza zastupljenosti žena na upravljačkim i stručnim pozicijama u hrvatskim športskim organizacijama« i
2. »Analiza stavova i interesa hrvatskih športašica o ravnopravnosti i obrazovanju«, u skladu sa zaključcima prvoga seminara Mreže koordinatorica za žene u športu održanog 14. veljače 2007. godine. te su doneseni sljedeći zaključci:

1. Zastupljenost žena u upravljačkim i stručnim tijelima te na upravljačkim i stručnim funkcijama i poslovima u hrvatskim športskim organizacijama još uvijek nije dostigla ciljanu vrijednost, preporučenu od Međunarodnog olimpijskog odbora, o zastupljenosti od 20% žena na upravljačkim pozicijama u športu do kraja 2005. godine. Iako je vidljivo povećanje zastupljenosti od 3,4 do 5,2% u razdoblju od 1998. do 2007. godine, zastupljenost ne prelazi 15% u Hrvatskom olimpijskom odboru i 12% u nacionalnim športskim savezima i županijskim športskim zajednicama.

Potrebno je daljnje senzibiliziranje javnosti za ovu temu te stvaranje uvjeta za uključenje većeg broja žena u aktivnu upravljačku ulogu u

športu u skladu sa visokom zastupljenošću koju imaju u postizanju vrhunskih športskih rezultata.

2. Stanje u susjednim zemljama – Sloveniji te Bosni i Hercegovini – pokazuje da je problem podzastupljenosti u svojoj naravi isti, premda se postotci razlikuju. U slovenskom športu jači integrativni procesi vezani u međunarodno okružje nude prilaz promjenama tradicionalnih stereotipova, dok je u Bosni i Hercegovini rješenje problema uvjetovano političkom situacijom unutar zemlje.
3. Analiza stavova i interesa hrvatskih športašica o ravnopravnosti i obrazovanju istaknula je probleme koji se odnose na neravnopravan status športašica u odnosu na športaše i to osobito: 1. u mogućnostima zapošljavanja u stručnim poslovima u športu (osobito u trenerskom i sudačkom pozivu); 2. u ostvarivanju prava u športskoj karijeri (status u klubu, kvalitetni uvjeti priprema i preventivnih trenažnih programa); 3. zastupljenosti ženskog športa u medijima, i 4. u vrednovanju športskih rezultata.

U sustavu obrazovanja potrebno je potaknuti jednako vrednovanje športskih rezultata, povećati suradnju obrazovnih i športskih institucija u svrhu kvalitetnijeg usklađivanja obaveza učenika–športaša, stvoriti preduvjete za uvođenje mentorskog sustava obrazovanja upotrebom informatičkih tehnologija te izraditi nastavni programi za osposobljavanje športašica za poduzetnice u športu. Komisija za skrb o ženama u športu upoznat će nadležne ustanove i subjekte za ravnopravnost, obrazovanje i šport s analizom rezultata u svrhu poticanja aktivnosti koje mogu pridonijeti rješavanju spomenutih problema i inicijativa.

4. Potrebno je da športska zajednica prepozna i na ispravan način vrednuje ljudski i stručni kapital kojim športašice nakon završetka natjecateljske karijere mogu pridonijeti unapređenju i razvoju športa i olimpijskih ideala u našem društvu omogućujući im da djelovanje u športu nastave na razini na kojoj su bili i njihovi rezultati.
5. Neophodno je kroz nadležne športske i zdravstvene institucije poticati i stvarati uvjete za provedbu sustavne skrbi o sveukupnom zdravstvenom statusu športašica na svim uzrastnim i natjecateljskim nivoima s naglaskom na specifičnosti ženskog organizma i zdravlja u uvjetima povećanih športskih opterećenja. Stoga je redovito godišnje provođenje sistematskih pregleda obveza za sve one koji participiraju u programima Hrvatskog olimpijskog odbora.
6. U rad Mreže koordinatorica za skrb o ženama u športu potrebno je uključiti predstavnice i onih nacionalnih športskih saveza i županijskih

športskih zajednica koji još nisu imenovali svoje koordinatorice te zajedničkim aktivnostima, poticanjem rasprava o statusu športašica, stvarati preduvjete za osiguranje jednakih mogućnosti za športašice i tijekom i nakon športske karijere te inicirati uključivanje što većeg broja žena u upravljačka i stručna tijela i poslove u športskim organizacijama.

U Zagrebu, 10. prosinca 2007.

IZDAVAČ
Hrvatski olimpijski odbor

ZA IZDAVAČA
Josip Čop

UREDNIK
Ratko Cvetnić

UREDNIŠTVO
Morana Paliković Gruden, Radica Jurkin, Gordana Borko

FOTOGRAFIJE
Anja Kučko / Hrvatski olimpijski odbor

GRAFIČKA PRIPREMA
Ocean graf, Zagreb

TISAK
Top dan d.o.o.

NAKLADA
250 primjeraka

Zagreb 2008.

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem ???

ISBN 978-953-96571-4-5

